גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ

נִפְלָאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

"אין מוסרין רזי תורה אלא למי שלבו דואג בקרבו" —
הוא דואג, צועק "עד מתי?!" בקרב לבו,
ואזי מוסרין לו רזי תורה — חוברת נפלאות...
באמת המגמה של החוברת היא לפעול אצל כל אחד ואחד מילת הלב,
התעוררות של "לבו דואג בקרבו", ואזי "מוסרין לו רזי תורה" —
מוסרים לו עוד חוברת להפיץ אותה הלאה, וכך להביא את המשיח...

[מתוך השיעור 'אי אפשר אחרת']

מטות־מסעי תשפ"ה

מטות־מסעי ה'תשפ"ה

04 **מהפכה הכרחית**
נקודה מעובדת
הדחיפה לגאולה – חוית ההכרח

05 **'אי אפשר אחרת'**
הכנה לקמפיין "עת לפרוץ"
מ"בין המצרים" לתיקון עולם

13 **"בלב שלם ובנפש חפצה"**
סקירת התנ"ך (6)
המעבר מספר תהלים לספר משלי

17 **נוכחות ה'**
השגחה פרטית
במשנת המגיד ממעזריטש (ח"ג)
השגחה פרטית כביטוי לחסדי ה'

21 **משפחה מיוחדת**
מאמר מתוך ספר
העוסק ב'ילדים מיוחדים'
על כוחם המשיחי של ילדים מיוחדים

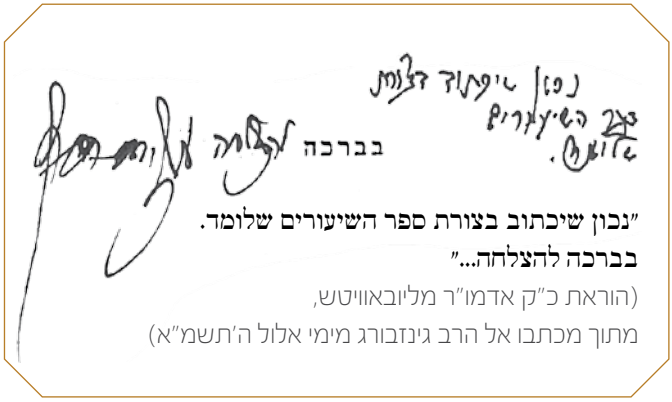
26 **הסיפור החסידי**
"יגעת ומצאת"
האר"י הקדוש

28 **מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
כתה עם יראת שמים אבל בלי משמעת
וכלי מחזיק ברכה

29 כַּאֲדוֹר עֹלָמִים
נַחֲלַת עוֹלָם לְעַם עוֹלָם
רָזִי יְלַמֵּד אוֹתָנוּ עַל שְׁלוֹשׁ הַשְּׁלֵמוּיוֹת
וְאֵיךְ כָּלָן כְּלוּלוֹת בִּשְׁלֵמוּת הָאָרֶץ



העלון מופק ע"י עמותת **אוהבים להיות יהודים**.
לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים:
itiel@pnimi.org.il
עריכה: אביב מויאל
עיצוב: דעה אביחיל
מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי
עריכת מקורות: ישראל כץ, מנחם־זאב וינגורט, יוחאי אלימלך רווה



"נכון שיכתוב בצורת ספר השיעורים שלומד. **בברכה להצלחה...**"
(הוראת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש, מתוך מכתבו אל הרב גינזבורג מימי אלול ה'תשמ"א)



הקדמת המערכת

השבוע בגליון שלשה **שיעורים** ו**מאמר** מעובד: שיעור נפלא מ**ערב ההכנה לקמפיין "עת לפרוץ"**, שיעור שישי בסדרת **סקירת התנ"ך**, שיעור שלישי על **השגחה פרטית במשנת הרב המגיד** ממעזריטש ומאמר מתוק על **'ילדים מיוחדים'**.

בשיעור הראשון – **'אי אפשר אחרת'** – נזהה את **הנקודה־הפנימית הבוערת** בלבבות שלנו כשאנחנו עוסקים ב**הפצת פנימיות התורה**. ההרגשה, המתעצמת בימי האבלות על החורבן, ש'אי אפשר להמשיך ככה' – ש**חייבים משיח**, חייבים **בית מקדש**, וחייבים שכל הלבבות יפתחו **להכיר את ה'**. בכל מצוה יש פעולה ותוצאה נפלאות, אבל דווקא התחושה שהמצוה באה להפוך מציאות שלילית קיימת **מעצימה את כל העשיה והופכת אותה להכרחית**. לשיעור הזה יש **'שורה תחתונה'** ברורה – **התגייסות מלאה לקמפיין "עת לפרוץ"**, שמגמתו להביא את ה'**נפלאות**' לכולם!

השיעור השני – "**בלב שלם ובנפש חפצה**" – הוא שיעור מתוק נוסף ב**סדרת שיעורי התנ"ך**. הוא מתמקד ב**קשר בין דוד המלך ובנו שלמה המלך** – בצוואתו של דוד לבנו, שהיא בעצם **נקודת המעבר בין תפלות הלב של ספר תהלים לחכמה העמוקה של ספר משלי**.

השיעור השלישי – **נוכחות ה'** – ממשיך את מגמת **ת**הא **ש**נת **ה**שגחה **פ**רטית ומעניק לנו מבט נוסף על ההשגחה, כ**מנכיחה את חסד ה'** וכמעוררת רגישות ויראה כלפיה.

את חלק השיעורים חותם מאמר מיוחד – **משפחה מיוחדת** – מאמר שנכתב עבור ספר "בחסדך בטחתי" העוסק ב'ילדים מיוחדים', ובו נלמד כי דווקא בילדים כאלה יש **ניצוץ משיחי מיוחד**.

חברים יקרים שימו לב:
בשבוע הבא עלינו לטובה יתקיים הקמפיין שלנו **'עת לפרוץ'**.
זה הזמן של כולנו **להתגייס ולתרום למהפכה ההכרחית של הפצת פנימיות התורה** – מחוברות **נפלאות** ועד ספרי **גל עיני** – כדי **להפוך את העולם** ולהביא את **הגאולה האמתית והשלמה**.
היו עמנו! פרטים נוספים בגב הגליון.

שבת שלום ומבורך, **המערכת**

סדר הלימוד לשבוע פרשת דברים הבעל"ט:
נ"ך יומי – מלכים ב' פרקים יד־כג; **משנה – שבועות** פרק ב.

רוצים להבין עוד?
עברו לשיעור הבא

נקודה

מעובדת מתוך שיעור

מהפכה הכרחית

השאיפה לביאת המשיח ובנין המקדש נתפסת לעתים כשאיפה לעולם טוב יותר, קדוש ומרומם, אבל לא כהכרח קיומי. אפשר לחיות חיים יהודיים, ללמוד תורה ולקיים מצוות, ובזמני הפוגה משעבוד מלכויות ומשאר הצרות — נראה שהכל בסדר... זו, כמובן, טעות גמורה. מצב הגלות הוא עיוות נוראי, הפוגע בחיים יהודיים מלאים באמת, ובנין המקדש הוא תכלית קיום הבריאה, "לעשות לו יתברך דירה בתחתונים".

עולם של חולין, שאין בית מקדש במרכזו, הוא לא פחות מאסון. רובנו התרגלנו למציאות הזו, אך מי שזוכר וחווה ש"כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו" חי בדחיפה מתמדת לשינוי — חייבים להפוך את העולם היום! אי אפשר להמשיך לחיות ככה! לא מתקבל על הדעת שמשיח לא יבוא היום! עד מתי?!

גם מהפכת הפצת פנימיות התורה יכולה להיתפס כ'בונוס', תוספת המעשירה את החיים היהודיים, אבל גם בלעדיה אפשר לחיות חיי תורה ומצוות מלאים, להיות 'מאה אחוז בסדר'. מי שמרגיש ככה, גם אם זכה ללמוד קבלה וחסידות, לא יצא מגדרו כדי להפיץ את הדברים הלאה. די לו בקירוב יהודים לשמירת תורה ומצוות, ואת מי שכבר 'בסדר' אפשר להניח לנפשו בשקט... אבל מי שלבו נפתח באמת לפנימיות התורה מרגיש שבלעדיה לימוד התורה וקיום המצוות הם כגוף בלי נשמה — שהלב נותר ערל, "לב אבן" שצריך להפכו ל"לב בשר" — ובודאי שבלעדיה אין סיכוי לקרב לה' את כל עם ישראל ואת כל באי עולם.

הוא מרגיש שהפצת פנימיות התורה היא לא רק 'מבצע' חשוב שהוא זוכה ליטול בו חלק, או 'פרס' עבור מי שיזכה בה, אלא הכרח גמור. לבו מלא רחמים על כל מי שלא זכה עדיין למאור שבתורה, והוא נדחף להתמסר למהפכה ההכרחית הזו — שינוי התודעה של העולם כולו, פקיחת עיניו ופתיחת לבבו לנוכחות ה' ולהדרכותיו הפנימיות בכל תחומי החיים.

הא בהא תליא: החויה הקיומית של ה**משיח** (358) היא '**אני לא בסדר**' (358), וכך גם העולם כולו לא בסדר, ובהכרח לשנות זאת (בעוד מי שמרגיש ש'**אני בסדר**' יכול להשאר ב**ישיבה**, בלי לחוש שחובה לחבר יחד את כל ממדי התורה ולהאיר באורם את העולם כולו, על כל פרטיו). זו בעצם חויה של דאגה קיומית — "**דאגה בלב איש**" (358) — עליה נאמר "אין מוסרין רזי תורה אלא למי שלבו דואג בקרבו". יש כאן 'מעגל קסם': מי שלבו נפתח לרזי התורה מבין את ההכרח בתיקון העולם, ו"לבו דואג בקרבו" על ביאת המשיח ובנין המקדש, וכאשר "לבו דואג בקרבו" מוסרין לו עוד ועוד "רזי תורה" כדי להפיצם וכך לתקן את העולם כולו.

המשיח אמר לבעל שם טוב שיבוא כאשר "יפוצו מעינותיך חוצה" — הפצת מעינות החסידות, הממשיכים לפכות בעוז, הם המהפכה ההכרחית כדי להביא גאולה לעולם.

שיעור

הכנה לקמפיין "עת לפרוץ"

'אי אפשר אחרת'

קיצור מהלך השיעור

בערב הכנה לקמפיין "עת לפרוץ" הבא עלינו לטובה נתן הרב שיעור קצר וחריף ("קורץ און שארף"), שבעצם עוסק בתחושה העמוקה של **ימי בין המצרים כמניע הפנימי** והחזק ביותר **להתקדם קדימה – לבנין בית המקדש ותיקון עולם**. **פרק א** פותח בניתוח למדני של הצפנת־פענח על **גדרי מצוות שונים** – הפעולה, התוצאה וגם שלילת המצב ההפוך. **פרק ב** הוא דוגמה ללמדנות חסידית, המבוססת על **גם־וגם** (ולא על או־או), והוא ממחיש כיצד **בכל מצוה קיימים כל הגדרים** וחושף את **המבנה הפנימי** שלהם. **פרק ג**, החריף, לוקח את הכל לנושא הקמפיין שלנו – **הפצת פנימיות התורה**, החל מחוברת "נפלאות" בה אתם קוראים כרגע. גם בהפצה קיימים שלשת הגדרים, כאשר המניע החריף ביותר הוא ש**'אי אפשר אחרת'** – אסור להשאיר אף אחד ערל־אטום לגילוי של פנימיות התורה, לא יתכן להמשיך לחיות בעולם בלי בית מקדש ופשוט לא־בסדר שהעולם ישאר בלי משיח! כלומר, הפצת פנימיות התורה, המביאה את הגאולה, איננה 'בונוס', תוספת־יוקר לעולם שמתנהל גם ככה בסדר, אלא **הכרח קריטי** שאי אפשר בלעדיו. קראו, הפנימו ורוצו לתרום בגוף, בנפש ובממון.

א. מקדש, צדקה וברית מילה

שלום עליכם לכולם, ברוכים הבאים!

עכשיו, בימי בין המצרים, אנחנו נמצאים בזמן שמדברים על בית המקדש[א] וגם על צדקה (כפי שמסיימת הפטרת חזון — "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה"[ב]).

נאמר את דעת הרוגאטשובר על שתי המצוות הללו וגם על מצוה שלישית — שלש מצוות שכל אחת מהן הוא מסביר באופן אחר: בנין בית המקדש, צדקה וגם ברית מילה.

נרשם ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. מוצאי כ"ד תמוז פ"ה – כפ"ח.

א ראה שיחות מטו"מ תשל"ו ובכ"ד.

ב ישעיה א, כז.

מקדש – מצות בתוצאה

על מצות בנין בית המקדש, "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"[ג], הוא אומר[ד] שבבנין בית המקדש המצוה היא התוצאה – שיהיה בית המקדש. המצוה היא לא פעולת הבניה, שאנחנו בונים, אלא שבסוף יהיה בית מקדש. אם פעלנו שיהיה בית מקדש – קיימנו מצות "ועשו לי מקדש" (שאז יתקיים "ושכנתי בתוכם", בתוך הבית ובתוך הלב של כל אחד ואחד מישראל[ה], ורמז: **תוצאה** בגימטריא "**שכינה ביניהם**"[ו], השראת השכינה בתוכנו).

הוא משתמש לשם כך בלשון חז"ל "בונין בחול ואחר כך מקדישין"[ז]. כלומר, אין קדושה תוך כדי הבניה עצמה. רק בסוף, כשהצלחנו לבנות, כשיש פה בית, מקדישים אותו – ואז יש מקדש ומתקיים "ושכנתי בתוכם".

צדקה – מצוה בפעולה ובתוצאה

לגבי מצות צדקה הוא כותב[ח], בתור חידוש, שיש בעצם שתי מצוות – גם בפעולה וגם בתוצאה[ט]. כלומר, נתינת הצדקה עצמה היא כבר מצוה שלמה. וגם התוצאה – שלעני יהיה כסף, שבסוף באמת מטרת הנתינה הצליחה והעני מתפרנס, יש לו מה שהוא צריך – היא עוד מצוה. זו אמנם מצוה אחת במנין המצוות[י], אבל היא כוללת שתי מצוות – מצות הפעולה ומצות התוצאה.

בלשון החסידות, ההבחנה כאן היא בין חסד ורחמים – בחסד העיקר הוא פעולת הנתינה ואילו ברחמים העיקר הוא תשומת הלב למצוקה של העני והרגישות למשוב שמאשר שהצדקה התקבלה ופעלה בצורה הטובה ביותר[יא].

ברית מילה – שלש מצוות

המצוה השלישית היא ברית מילה, עליה הוא כותב[יב] שכלולות בה שלש מצוות: יש מצוה למוהל למול (פעולה); יש שמי שמלים אותו – הילד או המבוגר שצריך למול (כמו שמצוי בימינו) – יהיה מהול (תוצאה); ויש עוד מצוה – חידוש מקורי שלו – שמי שמלים אותו "לא יהיה ערל".

כדוגמה לכך הוא מביא את מצות שילוח טמאים מחוץ למחנה[יג], שכוללת פעולה של השילוח, תוצאה שהטמא יהיה מחוץ למחנה, וגם מצוה שהטמא לא יהיה במחנה. באותו אופן, שוב, שלש המצוות בברית מילה הן – למול, שלא יהיה ערל ושיהיה מהול.

ב. שלשה ממדים בכל מצוה

לא או־או אלא גם־וגם

בעומק, אנחנו מכירים את הרוגאטשובר כמי שלא מסתפק ב'צווי דינים' (חפצא וגברא, פעולה ותוצאה ועוד כיו"ב), כפי שמקובל בעולם הלמדני הליטאי, אלא מחפש בכל דבר 'דריי דינים' (על דרך החלוקה של פועל־פעולה־

ג שמות כה, ח.

ד צפנת פענח על רמב"ם הלכות בית הבחירה פ"א ה"א.

ה ראה אלשיך עה"ת שמות לא, יג; ראשית חכמה שער האהבה פ"ו אות יט.

ו סוטה יד, א.

ז מעילה יד, א.

ח צפנת פענח כללי התורה והמצוות ח"ב ערך 'צדקה' סעיף יג.

ט ברביעית המושגים חומר־צורה־פועל־תכלית (מו"נ ח"א פס"ט; וראה מגיד דבריו ליעקב אות צח) פעולה ותוצאה היינו פועל־תכלית, ועל פי ההקבלה לאותיות שם הוי' ב"ה (לקוטי הגר"א בסוף ביאורו לספד"צ, וראה שיעורי ג' כסלו ע"ט ועוד) יש כאן יחוד **ו־ה** – יחוד קוב"ה ושכינתיה אליו יש לכוון בכל מצוה, "לשם יחוד קוב"ה [הפועל האמתי את הפעולה] ושכינתיה [התוצאה, המביאה לידי גילוי השכינה, כנ"ל לגבי המקדש]" (וראה לקמן בפנים שיחוד זה אכן מתקיים בכל מצוה). וסימנך: "כל מצותיך אמונה" (תהלים קיט, פו) ו"פתי יאמין לכל דבר" (משלי יד, טו) – **פתי** ר"ת **פ**עולה־**ת**וצאה־יחוד.

י סהמ"צ לרמב"ם מ"ע קצה.

יא **עמודיה שבעה** בראשית הערה טו, ובכ"מ.

יב ראה צפע"נ ריש הלכות מילה (טז, א. שם ב־ג); הלכות ברכות (טו, ג); הלכות כלאים (יב, ב). ועוד. וראה לקו"ש ח"ג (עמ' 759 ואילך, 761 ואילך); ח"ל פרשת לך לך שיחה ב.

יג ראה מפענח צפונות פי"ג סימן ט.

נפעל[יד]), תוספת שיש בה ממד חסידי[טו].

יותר מזה, למדנו הרבה פעמים[טז] שבעוד שעיקר הלימוד הישיבתי הוא לעשות 'חילוק', או־או (או גברא או חפצא, או פעולה או תוצאה וכו'), הלמדנות החסידית שואפת לחיבור, גם־וגם[יז], ריבוי ממדים בכל ענין (וכדברי הבעל שם טוב[יח] על הפסוק "חכם לב יקח מצות"[יט], ש"חכם לב" לוקח מצוות רבות, ממדים רבים של מצוה, בכל מצוה שהוא מקיים). הלימוד שמגמתו חילוק הוא למדנות של עולם התהו, עולם הדין, שכולו חלוקה ופירוד, והלימוד שמגמתו חיבור הוא למדנות של עולם התיקון, עולם של התכללות, עולם הרחמים[כ]. אכן, כדי להביא משיח צריך להמשיך את האורות המרובים דתהו בכלים רחבים דתיקון[כא] — להיות בקי בכל דרכי הלומדות הישיבתית ולהכיל אותן בכלים הרחבים של פנימיות התורה (וכמובן, לדאוג שכל בחורי הישיבות יכירו ויבינו את עומק הדברים! כדלקמן בפרק הבא).

לכן, צריך לומר שאליבא דאמת בכל מצוה יש בפנימיות את כל שלש המצוות.

> הבעל שם טוב אומר שההכנה למצוה היא באמת עיקר המצוה, עיקר עבודת האדם לקיים את רצונו יתברך, בעוד שקיום המצוה עצמו נעשה מהשמים

שכר ההשתדלות

נחזור לדוגמה הראשונה, של בית המקדש: הוא מביא את הלשון ש"בונין בחול ואחר כך מקדישין", ממנה משמע שב"בונין בחול" עדיין אין מצוה, כי אין עדיין קדושה. אבל האם באמת נאמר שאדם משתדל לעשות מצוה שהעיקר שלה בתוצאה — והדוגמה הקלאסית היא בנין בית המקדש — ההשתדלות שלו לא שוה שום דבר?! היא לא מצוה?! הרי הבעל שם טוב מלמד אותנו[כב] שהעיקר הוא ההכנה למצוה. הרוגאטשובר כותב בפירוש שלגבי בית המקדש כל ההשתדלות והבניה הן "הכשר מצוה". האם "הכשר מצוה" הוא לא מצוה?! בכלל, האם "בונין בחול" שולל את המצוה? הרי רבות ממצוות התורה נעשות בחולין!

ההשתדלות של האדם היא בהכשר־מצוה, והבעל שם טוב אומר שההכנה למצוה היא באמת עיקר המצוה, עיקר עבודת האדם לקיים את רצונו יתברך, בעוד שקיום המצוה עצמו נעשה מהשמים[כג]. בפרט הדבר מודגש כאשר מדובר על התוצאה — את התוצאה לא אני עושה, את ה"מכה בפטיש" ה' עושה. התוצאה היא כאשר ה' 'עונה אמן' על מעשי האדם, מאמת אותם ונותן להם תוקף, כמשל של חז"ל[כד] שהעונה אמן הוא הגיבור הגומר את הנצחון (אחרי שהמברך הוא רק מי שמתחיל את הקרב). בצוותא והחבור של המצוה[כה], החיבור בין ה' (המצוֶה) והאדם (המצווה), יש חיבור מלמטה למעלה בפעולה־הכנה של האדם, "הכון לקראת אלהיך ישראל"[כו],

---

יד ראה שם פי"ב.

טו ראה גם הקדמת שבעים פני חן.

טז כפי שנתבאר בכ"ד בשיעורי הרמב"ם בשנים האחרונות, החל משיעורי ט' וכ' טבת (נדפסו בגליונות ויחי וואראַ) תשפ"ד.

יז ורמז: **או־או גם־גם** משלימים ל־100, התכללות של **י** פעמים **י** (יפי!). **גם־גם** עולה **אלהים** אך **או־או** עולה **אלהים**. במספר קטן (מספר קטן הוא סוד הכלים הקטנים של עולם התהו, בו האורות – של ה'לומדות' – מרובים, כמבואר בפנים).

יח כש"ט (קה"ת) אות ט־א.

יט משלי י, ח.

כ ובהמשך לפסקה הראשונה: בעולם התהו יש שנים קוים ("צווי דינים") ובעולם התיקון שלשה קוים ("דריי דינים"), כאשר דווקא הקו האמצעי, קו האמת נושא ההפכים, הוא הפועל את ההתכללות (גם־וגם), ודוק.

כא ראה שיחת כ"ח ניסן תשנ"א (ובאריכות בשיעור כ"ח ניסן תשנ"ו ובסדרת שיעורים באותה שנה מי"ט סיון עד ר"ח אב).

כב שיח יצחק (הוסיאטין) כ"ט כסלו תשכ"ה.

כג ראה לקמן הערה מג, וראה גם דברי הבעש"ט המובאים במאמר שני המאורות ח"ב ס"ב (נדפס במ"מ וציונים לדרך מצותיך על ד"ה "להבין מצות אהבה" – קצט, א – ונתבאר גם ב"מבוא להתבוננות יהודית" ב**כלל גדול בתורה**).

כד ברכות נג, ב.

כה לקו"ת בחקתי מה, ג. לוח "היום יום" ח' חשון. ובכ"מ.

כו עמוס ד, יב.

מתוך תודעה ש"כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו" נובעת הזעקה 'הפוך את העולם היום!'

האדם מתחבר לה', וחיבור מלמעלה למטה בתוצאה, כשה' מתחבר אל האדם (והמעלה היא דווקא בסדר הזה, "באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא"[כז], סדר של "אשה מזרעת תחלה יולדת זכר"[כח] — גילוי אלקות בעולם). "המתחיל במצוה אומרים לו גמור"[כט] — לכל מצוה יש התחלה וגמר, הפעולה היא ההתחלה של המצוה והתוצאה היא הגמר שלה. דווקא במצוות של תוצאה, על פי פשט, מורגש שה' הוא ה"גומר בעדנו"[ל] בגלוי ודווקא זהו עיקר קיום המצוה — "אין המצוה נקראת אלא על שם גומרה"[לא].

שוב, אחרי כל זה, האם לא נותנים לי שכר על ההשתדלות? לכאורה יש כאן קל וחומר ממאמר חז"ל "מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה"[לב] — האדם מאד רצה לעשות אבל הוא נמנע, הוא אנוס, ואף על פי כן הקב"ה נותן לו שכר כאילו עשה ממש. אם המחשבה הטובה נחשבת כאילו עשה מצוה, כל שכן וקל וחומר אם האדם באמת עושה מאמץ, עושה השתדלות[לג]. האדם עושה השתדלות גדולה לקיים מצוה — ודאי שזו מצוה!

פעולה, תוצאה ושלילה

אפילו אם יש פה גדר הלכתי שהעיקר במקדש הוא התוצאה, ולא הפעולה, הרי אין תוצאה בלי פעולה (וגם אין פעולה בלי תוצאה[לד]). בלשון חז"ל תופעה כזו נקראת "גיטו וידו באים כאחד"[לה]. לא יתכן שאני קיימתי מצוה שהעיקר שלה הוא התוצאה בלי שעשיתי את הפעולה, וגם להפך, לפעולה של המצוה שעשיתי ודאי יש תוצאה. הכלל הוא שאין מסובב בלי סבה, וגם יש כלל שהסבה גדולה מהמסובב[לו], הפעולה גדולה מהתוצאה. אז אמנם יש מצוות שהעיקר שלהן הוא המסובב (התוצאה), אבל ההגדרה הזו לא שוללת את הסבה (הפעולה), כי אין מסובב בלי סבה.

אם יש פעולה ותוצאה חיובית, יש גם את שלב הבינים — השלילה של המצב ההפוך. כלומר, אם יש מצוה שבית המקדש יהיה בנוי, אז ודאי יש מעלה־מצוה בפעולה של בנין המקדש, ויש גם ענין שהוא לא יהיה חרב, שהעולם לא יהיה עולם של חולין ללא השראת שכינה. בבנין המקדש צריכה להיות מודעות שלא יתכן כלל, ח"ו וח"ו, עולם בלי מקדש ה' במרכזו, עולם שטובע בחולין במקום לשאת את עיניו אל הקדש ולזכור את תכלית בריאתו, "לעשות לו יתברך דירה בתחתונים"[לז]. עם המודעות הזו חשוב במיוחד להתעצם בימי האבלות והחורבן, בהם דחף עיקרי לבנין הוא שלילת החורבן, מתוך תודעה ש"כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו"[לח] (תודעה שדווקא ממנה נובעת הזעקה 'הפוך את העולם

כז עפ"י זהר ח"א לה, א; פח, א (ובכ"ד). כל אתערותא (התעוררות) היא גם לשון רעותא (רצון).
כח ברכות ס, א.
כט ע"פ ירושלמי פסחים פ"י ה"ה; ר"ה פ"א ה"ח.
ל לשון הקדמת התניא (ע"פ תהלים קלח, ח) ובכ"ד.
לא ע"פ תנחומא עקב ו.
לב ע"פ קידושין מ, א.
לג בהמשך להערה ט, בסוד חמר־צורה־פועל־תכלית: שם הוסבר שהתוצאה היא התכלית (מלכות, **ה** תתאה) והפעולה־ה**השתדלות** היא הפועל (תפארת, **ו**), כאשר "דרכו של איש לחזר על אשה" (קידושין ב, ב) ולשדלה (כפירוש החסידי־קוצקאי ללשון "אשתדל באורייתא" שצריך להיות כפי שאיש משדל־מפתה אשה, "ארי ישדל גבר בתולתא"). המחשבה הטובה שמעליהן היא ה**צורה** – **ציור** בלב (בינה, **ה** עילאה). מעליה יש את נקודת הבטול, שהיא החמר – חמר **היולי**, סוד ה־**אין** (חכמה, **י**). מעל הכל יש את גילוי הרצון – "יתבונן מה רוצה באמת" (כתר, קוצו של **י**), וד"ל.

לד בכ"ד בחסידות – ראה בפרט מי השלוח ח"ב משלי ד"ה "כי טוב סחרה" (ובכ"ד בבית יעקב וגם באמרי אמת), ליקוטי הלכות או"ח הלכות קריה"ת ו (ובריבוי מקומות) – עפ"י זהר ח"ב קנ, ב (ודוק גם ביחזקאל כט, יח).
לה גיטין עז, ב (על תופעה זו בגילוייה השונים וההסבר שלה בסברא ובפנימיות יש להאריך טובא ואכ"מ).
לו של"ה מסכת שבועות תו"א (קכא).
לז ע"פ תנחומא נשא טז; תניא פל"ו.
לח ע"פ ירושלמי יומא פ"א ה"א (ה, א).

היום![לט], יותר מכל הסברות החיוביות שבפעולה ובתוצאה).

המבנה הפנימי

מה המבנה של שלשת השלבים שיש בכל מצוה?

הסוד העיקרי של שלישיה ("שיר משולש", בלשון הזהר[מ]) הוא הכלל הגדול של הבעל שם טוב — הכנעה־הבדלה־המתקה, חש־מל־מל[מא]. הפעולה עצמה, דוגמת פעולת המילה, היא בסוד "חש" — היא צריכה להיעשות בחשאי ("חש" לשון שתיקה), באופן של "הצנע לכת"[מב], ובזריזות, חיש מהר (ובהרבה מצוות הפעולה נחשבת כהכנה, כנ"ל, והרי עיקר ההכנה של האדם הוא ההכנעה[מג]). ה"מל" מלשון ברית מילה, הבדלה, היינו ההבדלה מהמצב השלילי ("שלא יהיה ערל"). ה"מל" השני, מלשון דיבור, המתקה, הוא כמובן התוצאה החיובית של המצוה ("שיהיה מהול"). בשלב הזה "המצוה נקראת [בפרסום ובגלוי, 'מל' לשון דבור] על שם גומרה", כנ"ל[מד].

באופן עוד יותר פשוט, עוד לפני החידוש של הבעל שם טוב, השלישיה היסודית היא שלש מדות הלב — חסד־גבורה־תפארת ("שיר משולש"[מה]), המכוונות גם כנגד שלשת האבות, אברהם־יצחק־יעקב. המדות של אברהם ויעקב הן חסד־אהבה ותפארת־רחמים, שכפי שהוסבר קודם הן בעצמן פעולת הנתינה לעומת הרגישות לתוצאה הטובה. גבורת יצחק, שביניהן, היא שלילת המצב הבלתי רצוי (בדוגמה של הצדקה: שלא יהיה מצב של עוני, "לא יהיה בך אביון!"[מו]).

שלשה שלבים בבנין המקדש

ושוב נחזור לדוגמה העיקרית שמעסיקה אותנו בימים אלו, הדוגמה של המקדש: הסדר של חש־מל־מל, הכנעה־הבדלה־המתקה, מומחש היטב בדוגמה של בנין המקדש, גם לפי הפשט שהוא בעיקר מצוה של תוצאה ועוד יותר לפי ההסבר הפנימי שכל מצוה כוללת את שלשת הממדים:

ה"בונין בחול" הוא "חש" מתוך תחושה של הכנעה — בניה מתוך מודעות שלמה שאיני עושה כלום, אלא רק ה' בונה (כידוע[מז]

לט כדברי הרבי הנוקבים בשיחת י"ב תמוז תשד"מ (עיי"ש באריכות יותר):
זו הלכה בתורה, שבתורה כתוב "מי שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו" כך וכך. נצייר לעצמנו, כאשר נשרף בית המקדש ועומד לו שם יהודי שהוא יהודי 'קשה', יהודי 'מאובן' (א הארטער איד, א שטיינערנער איד), עם "לב האבן", ורואה כיצד נחרב בית המקדש בימיו — הרי היה הופך עולם (נעקערט א וועלט)!
אומרת תורת אמת ותורת חיים, הוראה בחיים: קער אַ וועלט היינטו!!!

מ זהר ח"ג רכז, ב; הקדמת תקו"ז ג, א. ובכ"מ.

מא כתר שם טוב (קה"ת) אות כח (וראה גם שבעים פני חן הנ"ל הערה טו).

מב במושגי הספירות, חש־מל־מל היינו תפארת־יסוד־מלכות – "מלכות פה", "עלמא דאתגליא", היא "מל" של דבור, כפשוט; יסוד, תיקון הברית, הוא "מל" של מילה, כפשוט; "חש" הוא לשון תחושה, מדת הרחמים שבפנימיות התפארת (מתוכה דווקא פועלים בנצח והוד, "תמכין דאורייתא"), וכנ"ל הערה ט שיחוד פעולה־תוצאה הוא יחוד ו־ה, יחוד תפארת־מלכות, וד"ל. למעלה מכך יש את הסדר של חסד־גבורה־תפארת המוסבר כאן בפנים. למעלה עוד יותר היינו כתר־חכמה־בינה – "חש" של שתיקה בכתר הנעלם (מקור הפעולה ברצון, בסוד "ז"א [תפארת, פעולה] בעתיקא [אריך, רצון] אחיד ותליא", וד"ל), "מל" של מילה־הבדלה ביסוד אבא ו"מל" של המתקה ביסוד אמא (מקום המתקת הדינים בשרשם). נמצא שיש כאן פרצוף שלם של כל עשר הספירות, וד"ל.

מג ראה ישמח ישראל פרשת פרה סוף אות א (ובכ"מ בספרו); תפארת שמואל פרשת פרה אות א (ובכ"מ בספרו). ראה באריכות אוצר הנפש ח"ג מאמר "כח האהבה". ונתבאר בכ"ד בסוד הכנעה־הבדלה־המתקה ביחס לכל מצוה – הכנעה בהכנה, הבדלה בקיום שנעשה כאליו מן השמים והמתקה בגילוי האור של המצוה ששורה דווקא אחריה (ראה לדוגמה שיעור זאת חנוכה תשפ"ב, ליל שבת וארא תשפ"ג ועוד), ואכמ"ל.

מד בשלב הבינים, בין "חש" השתיקה ל"מל" הדבור יש עוד "מל" שהוא בבחינת "קל" חסר, "קלא פנימאה דלא אשתמע" (ראה זהר ח"א נ, ב) שבלב, שדווקא הוא מביא "קול" מלא וגלוי הנשמע בראש כל חוצות, הכל בסוד "הקל קול יעקב" (בראשית כז, כב), וד"ל.

מה זהר ח"ג רכז, ב; הקדמת תקו"ז ג, א. ובכ"מ. וראה בהקדמת שבעים פני חן הנ"ל.

מו דברים טו, ד.

מז ראה מלכות ישראל ח"ג "מי יבנה את בית המקדש השלישי" (עמ' רפה); וראה הטבע היהודי עמ' נב והלאה (וש"נ לשיחות כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש בענין, שנלקטו

בתיווך הדעות לגבי בית המקדש השלישי — האם אנו, כשמשיח בראשנו, נבנה את בית המקדש השלישי[מח], או שהוא ירד משוכלל ובנוי מן השמים[מט] — שגם בתוך הבניה שלנו יורגש שהבנין האלקי יורד מן השמים, ואנו בגדר "מסייע שאין בו ממש"[נ] בלבד[נא]). מטרת הבניה — "ועשו לי" — היא "ועשו לשמי בית קדושה"[נב] (על דרך "ויקחו לי תרומה"[נג] — "'לי' לשמי"[נד]), לשם הקדושה שתבוא בהמשך.

צריך לרחם על כל מי שלא קורא את החוברת. כלומר, צריך לחיות במודעות שלא יהיה אף אחד בעולם שישאר עני בדעת!

ה"ואחר כך מקדישין", בגמר הבניה — שלב ה"מקדש", התוצאה, אחרי ההכנה של "ועשו לי" — היינו הבדלה מחול אל הקדש, בתנועה של "רצוא" (בתחושה שהעיקר הוא 'שלא יהיה חולין' — שקדש המקדש לא יתחלל וכתוצאה מכך יחרב, ושהעולם לא יהיה עולם של חולין, כנ"ל — על דרך 'שלא יהיה ערל', "מל" של כריתת הערלה).

השלב האחרון הוא "ושכנתי בתוכם", השראת שכינה בתוך בית המקדש שנבנה, בדרך של "שוב" והמתקה של המציאות כולה, כידוע[נה] בדרך מורנו הבעל שם טוב שעיקר גילוי האלקות הוא לאחר קיום המצוה (בנין המקדש הוא התוצאה — "מל" ראשון של הבדלה־שינוי במציאות — והשראת השכינה היא תוצאת־התוצאה, "מל" שני של המתקת המציאות, ודוק).

ג. אי אפשר שישאר יהודי בלי "נפלאות מתורתך"!

שלשת המחדים בהפצה

נסביר את הכל לענייננו, ההפצה, שהיא המטרה של הקמפיין שלנו כעת. כאשר מפיצים נפלאות, וכל כיוצא בזה, יש את כל שלש המצוות האלה:

מצוה אחת היא — להפיץ, לחלק. חלקת את החוברות? כבר עשית מצוה, מצוה של פעולה, אבל זה עדיין לא מספיק.

יש גם מצוה בתוצאה — מצוה שמה שנתת יתקבל, שאתה נותן למי שקבל את החוברת גם את המוטיבציה לקרוא מה שכתוב בה.

אבל יש גם את המצוה השלישית, שהיא אולי העיקר — צריך לרחם על כל מי שלא קורא את החוברת. כלומר, צריך לחיות במודעות שלא יהיה אף אחד בעולם שישאר עני בדעת![נו]

'אי אפשר בלי זה'

המצוה שהוא לא יהיה בלי החסידות, שבלי נפלאות הוא ישאר בבחינה של ערל (אטום ל"נפלאות מתורתך"[נז]), היא הכי חזקה מהכל — מצוה שלא יהיה שום יהודי שנשאר ערל!

למה הדבר דומה? למה שהרבי אמר בשיחה הידועה[נח] למה משיח לא בא. הוא לא אמר שלא עושים מספיק הפצה, אלא שהבעיה היא שלא צועקים באמת "עד מתי?!", שלא מושללת בעצם האפשרות שמשיח לא יבוא היום וכו'. דווקא החסרון הזה מעכב את ביאת המשיח.

בספר "שערי גאולה" עמ' קי ואילך).

מח רמב"ם הלכות מלכים ומלחמותיהם פי"א ה"א וה"ד.

מט רש"י על סוכה מא, א ד"ה "אי נמי"; תוספות שבועות טו, ב ד"ה "אין בנין" (בשם התנחומא).

נ שבת צג, א־ב; ביצה כב, א.

נא על דרך הקמת המשכן על ידי משה – "עסוק אתה בידך נראה כמקימו והוא נזקף וקם מאליו" (רש"י לשמות לט, לג ע"פ תנחומא פקודי יא).

נב רש"י על שמות כה, ח.

נג שמות כה, ב.

נד רש"י עה"פ.

נה ראה אור ישראל ח"א ש"ה בסיפור "טעימה של משיח" ובכ,ד (וראה לעיל הערה מג).

נו ראה נדרים מא, א.

נז תהלים קיט, יח.

נח שיחת כ"ח ניסן תשנ"א ס"ו ואילך. ראה גם בשיחה הנ"ל הערה לט (ובהרחבה במקור יותר מהמצוטט לעיל).

כתוב[נט] שלעתיד לבוא נאמר דווקא ליצחק "אבינו אתה"[ס]. דווקא הממד הזה, שלא יתכן אחרת, הוא הגבורה — הוא מעצים פי כמה וכמה גם את הפעולה וגם את התוצאה. הכל נראה אחרת ברגע שמרגישים שפשוט לא יתכן שהיהודי הזה ישאר ערל.

"לבו דואג בקרבו"

לכאורה, אפשר לומר — 'מה נורא? שיהיה גערער־חסיד, או חב"דניק, הוא חייב לקרוא 'נפלאות'?! הוא כבר יהודי ירא שמים, הוא מאה אחוז בסדר!'. מילא, אם מדובר על ציבור של בעלי־תשובה — בפועל או בפוטנציאל — אולי יש לנו איזה פטנט יפה איך לקרב, לדבר בשפה של בעלי־תשובה... אבל בכל זאת לא על זה מדברים — אומרים שיש מצוה ש'לא יהיה ערל', שלא יתכן שאף אחד ישאר בלי זה!

לא רוצים שמישהו יהיה 'בסדר' ובודאי לא 'מאה אחוז בסדר' — ככה לא יבוא משיח! **משיח** הוא בגימטריא **'אני לא בסדר'**, הוא בא רק מתוך הבנה שהמצב לא יכול להמשך ככה — אני לא בסדר וכל העולם לא בסדר — והוא זועק בלבו תמיד "עד מתי?!" באמת[סא]. זו חויה קיומית של **"דאגה בלב איש"**[סב] (בגימטריא **משיח**), שבמי שחווה אותה מתקיים "אין מוסרין רזי תורה אלא למי שלבו דואג בקרבו"[סג] — הוא דואג, צועק "עד מתי?!" בקרב לבו, ואזי מוסרין לו רזי תורה — חוברת נפלאות... באמת המגמה של החוברת היא לפעול אצל כל אחד ואחד מילת הלב, התעוררות של "לבו דואג בקרבו" (ואזי "מוסרין לו רזי תורה" — מוסרים לו עוד חוברת להפיץ אותה הלאה, וכך להביא את המשיח...). שוב, רק ככה יבוא **משיח** — אותיות **ישמח** (בעצמו) **וְישמח** אחרים — ויתקיים (מתוך הדאגה והשפלות הקיומית של 'אני לא בסדר') "ויספו ענוים בהוי' שמחה ואביוני אדם בקדוש ישראל יגילו"[סד] (כאשר ה"ענוים" הם צדיקים, בעלי תודעת החיוב של פעולה ותוצאה, ו"אביוני אדם" הם בעלי־תשובה, הנדחפים מתודעת השלילה של "לא יהיה בך אביון" הנ"ל)[סה].

לחיים לחיים!

עד כאן. שהקמפיין יהיה בהצלחה רבה ומופלגה!

נט שבת פט, ב. וראה בארוכה **מעין גנים** ח"ב עמ' כז ואילך.

ס ישעיה סג, טז.

סא היום בלשון המדוברת 'לא בסדר' היינו 'על הפנים'. כל תלמיד (חכם) צריך לשאול את עצמו '**עד מתי להיות על הפנים**?!' (ס"ת **תלמיד**, **כב** ברבוע, והכל עולה **כח** פעמים **מה** – עיקר ה**חכמה** של הקדושה, "ראשית חכמה", כדברי הבעל שם טוב ש'מצוה להיות חכם'). 'על הפנים' היינו כאשר הפנים כלפי מטה והאחור כלפי מעלה – על דרך ההשתחוואה לשמש כאשר "אחוריהם אל היכל הוי' ופניהם קדמה" (יחזקאל ח, טז), סבת חורבן בית המקדש (והרי "כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו וכו'", ומכאן מובן שעדיין נמצאים 'על הפנים') – ועל ידי קריאת נפלאות הופכים את הפנים כלפי מעלה, ודוק.

סב משלי יב, כה.

סג חגיגה יג, א.

סד ישעיה כט, יט.

סה וראה באריכות **לב לדעת** בסיום "פרק בעבודת ה'" (וש"נ).

הַלּוֹמֵד עַל מְנָת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- במצות בנין המקדש העיקר הוא ה**תוצאה** (בגימטריא "**שכינה ביניהם**").
- במצות צדקה יש מצוה בפעולה (הנתינה) וגם ב**תוצאה** (ש**עני שבע**).
- במצות מילה יש מצוה בפעולה (המילה), בתוצאה (שיהיה מהול) ובשלילת הפכה (שלא יהיה ערל).

>>> צידה לדרך

- למדנות ישיבתית עוסקת בחילוקים (או־או), תכונת התהו, ולמדנות חסידית עוסק בחיבורים (גם־וגם), תכונת התיקון.
- להבאת הגאולה נדרשים אורות דתהו בכלים דתיקון — למדנות ליטאית בכלים (תובנות עמוקות) של חסידות.
- כל מצוה כוללת את כל הגדרים — פעולה, תוצאה ושלילת ההפך.
- עבודת האדם היא בעיקר פעולת המצוה — ההשתדלות וההכנה — ואילו התוצאה היא פעולת ה'.
- בפעולה האדם מתחבר לה' מלמטה למעלה ובתוצאה ה' מתחבר לאדם מלמעלה למטה.
- ההשתדלות בפעולה היא מצוה ששכרה בצדה — קל וחומר ממחשבה טובה שהקב"ה מצרפה למעשה.
- יש מצוה לבנות את המקדש, מצוה שהמקדש יהיה בנוי ומצוה שהמקדש לא יהיה חרב.
- לא יתכן חלילה עולם של חולין בלי מקדש במרכזו!
- מתוך תודעת "כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו" נובעת הזעקה — 'הפוך את העולם היום!'.
- את פעולת המצוה יש לעשות בזריזות ובצניעות (חש); שלילת המצב ההפכי היא הבדלה וכריתת הערלה (מל לשון מילה); תוצאת המצוה היא המתקת העולם וגילוי אלקות (מל לשון מלול־דבור).
- יש מצוה לחלק את החוברת 'נפלאות' (פעולה), מצוה לדאוג שמי שמקבל את החוברת יקרא ויפנים (תוצאה), והעיקר — רחמנות גדולה על מי שלא זכה לקבל אותה ודאגה שאף אחד לא ישאר בלעדיה...
- משיח מתעכב כי לא מרגישים שאי אפשר בלעדיו וממילא לא זועקים באמת "עד מתי?!".
- התחושה ש'אי אפשר אחרת' היא הגבורה — היא מגבירה לאין־ערוך את הפעולה ואת התוצאה.
- משיח לא בא למי שהוא 'בסדר' — **משיח** מרגיש **'אני לא בסדר!'** וכך באה הגאולה.
- פנימיות התורה מסירה את הערלה, מעוררת דאגה קיומית בלב ופותחת אותו לגילוי אלקות.



שיעור

סקירת התנ"ך (6): המעבר מספר תהלים לספר משלי

"בלב שלם ובנפש חפצה"

קיצור מהלך השיעור

שיעור נוסף בסדרת שיעורי התנ"ך באנגלית – המיועדים להפיץ את אור התורה לכל בני העולם – מתמקד **ביחס בין ספריהם של דוד המלך ושלמה המלך, תהלים ומשלי**, ובחיבור המיוחד שלהם. כאשר דוד מצוה את בנו "דע את אלהי אביך ועבדהו בלב שלם ובנפש חפצה" הוא בעצם מציב **חיבור בין האב והבן**, בין **לבו השלם** המשתפך בתפלה **לנפש החפצה בחכמת אלקים** של בנו־ממשיכו. החיבור הזה הוא עומק היחוד של **הצהרת האמונה** המשותפת לכל המאמינים בה' אחד – **"שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד"**.

צוואת דוד לשלמה

אנחנו בתוך סדרת שיעורים[א] העוסקת בסקירת המבנה של "תורה משולשת"[ב] – תורה־נביאים־כתובים. הדגשנו בלימוד את האופי המיוחד של הכתובים, משום שבסופו של דבר, אחרי סיום הסדרה של סקירת התנ"ך, מגמתנו בע"ה להתמקד בספר משלי. בשיעור האחרון[ג] התייחסנו במיוחד לשלשת הספרים הראשונים של הכתובים – תהלים, משלי ואיוב (ספרי אמ"ת) – כשלש פנים של התבוננות פנימה. בין שלשת הספרים האלה יש קשר מיוחד בין שנים – תהלים, ספרו של דוד המלך, ומשלי, ספרו הגדול של בנו שלמה המלך (לעומת מגלות קהלת ושיר השירים, הקצרות הרבה יותר). היום נגע בע"ה בקשר וביחס ביניהם.

לקראת סוף הכתובים, בספר דברי הימים, מופיעים דבריו האחרונים של המלך דוד לבנו, יורש העצר שלו, הלוא הוא המלך שלמה – הדברים אותם אומר דוד בן השבעים, לפני פטירתו, לבנו בן השתים־עשרה[ד]. בעצם,

נרשם ונערך באנגלית על ידי משה גנוט. התרגום נערך על ידי איתיאל גלעדי. לא מוגה. י"ב סיון פ"ה – כפ"ח (הקלטה באנגלית).

א החל מר"ח סיון (נדפס בגליון נשא) השתא.

ב שבת פח, א.

ג אור לי"ב סיון (נדפס בגליון חקת) השתא.

ד דהי"א כח, ט ואילך. על אורך חייו של דוד נאמר "ימי שנותינו בהם שבעים שנה" (תהלים צ, י) – 70 בגימטריא **סוד** – כאשר בנו שלמה נולד לו בהיותו בן **חן** שנים, ר"ת **ח**כמה **נ**סתרה, חכמת הסוד (חן הוא כינוי היפי השמיני,

הפסוק הזה מזכיר מאד את הרוח של ספר משלי, ובמובן מסוים אפשר לומר שהוא המבוא לספר משלי – המעבר שדוד עצמו מוליך מספר התהלים שלו לספר משלי של בנו

שני הביטויים שנשמעים כנרדפים, "לב שלם" ו"נפש חפצה", רומזים בעצם לדוד ושלמה עצמם

דברים אלו הם מעבר בין תהלים למשלי. הפסוקים האישיים שנאמרים לשלמה משתלבים בתוך דבריו האחרונים לכל אצולת עם ישראל ("כָּל שָׂרֵי יִשְׂרָאֵל שָׂרֵי הַשָּׁבָטִים וְשָׂרֵי הַמַּחְלְקוֹת הַמְשָׁרְתִים אֶת הַמֶּלֶךְ וְשָׂרֵי הָאֲלָפִים וְשָׂרֵי הַמֵּאוֹת וְשָׂרֵי כָל רְכוּשׁ וּמִקְנֵה לַמֶּלֶךְ וּלְבָנָיו עִם הַסָּרִיסִים וְהַגִּבּוֹרִים וּלְכָל גִּבּוֹר חָיִל אֶל יְרוּשָׁלָם"[ה]), וגולת הכותרת היא הביטוי "וְאַתָּה שְׁלֹמֹה בְּנִי דַּע אֶת אֱלֹהֵי אָבִיךָ וְעָבְדֵהוּ בְּלֵב שָׁלֵם וּבְנֶפֶשׁ חֲפֵצָה".

צוואת אב לבן – מבוא למשלי

החצי הראשון של הפסוק, "דע את אלהי אביך", אומר לשלמה המלך שעליו להתחבר ולהתאחד עם ה', כמשמעות המלה "דע" בלשון הקדש – לא רק השכלה והשגה שכליות (השייכות לחכמה ולבינה), אלא התקשרות והתחברות (של מח הדעת[ו]), כמו בפסוק "והאדם ידע את חוה אשתו"[ז].

בנוסף, דוד המלך מדגיש כאן את היחס של שלמה לה' כ"אלהי אביך"[ט] – הוא מבקש משלמה להכיר את אלקיו ולהרגיש בלבו את אותה תחושה שיש לו, דוד אביו, כלפי ה' ונוכחותו. דוד עבד את ה' בכל לבבו והוא מצוה לשלמה בנו שילך בעקבותיו[י].

מכיון שכל ספר משלי הוא דברי מוסר וחכמה שאומר אב לבנו, הפסוק הזה מזכיר מאד את הרוח של ספר משלי, ובמובן מסוים אפשר לומר שהוא המבוא לספר משלי – המעבר שדוד עצמו מוליך מספר התהלים שלו לספר משלי של בנו.

"לב שלם" ו"נפש חפצה"

לכן מתאים להתבונן בעיקר לשון הצוואה, "ועבדהו בלב שלם ובנפש חפצה", כרומז בעצמו לחיבור של דוד ושלמה. שני הביטויים שנשמעים כנרדפים, "לב שלם" ו"נפש חפצה", רומזים בעצם לדוד ושלמה עצמם:

שכנגד המלכות – ראה הנרות הללו מאמר "שמונת פני היפי" – והוא מתייחס במיוחד ליפי המתגלה בסימטריה, סוד "**נח** מצא **חן** בעיני הוי"). נמצא שהמלה **סוד** 'אומרת' **בי חן**, אותיות **יבחן**, מלה המופיעה פעם אחת בתהלות דוד המלך: "הוי' צַדִּיק **יִבְחָן**" (תהלים יא, ה). "**הוי' צדיק יבחן**" עולה "**רוח אלהים**" (בראשית א, ב), "זה רוחו של מלך המשיח" (בראשית רבה ב, ד) – ה' בוחן את ניצוץ המשיח שבלב הצדיק, היחידה שבנפשו. והנה, **יבחן** במשולש פרטי עולה 1369, **יחידה** ברבוע, כל הביטוי "**ורוח אלהים מרחפת על פני המים**"! (פעם נוספת בכל התנ"ך – איוב לד, לו – נאמר "אָבִי **יִבָּחֵן** אִיּוֹב", "**אבי יבחן איוב**" בגימטריא **אמונה**). "יבחן" הוא על דרך המשך הפסוק שלנו, " כִּי כָל לְבָבוֹת דּוֹרֵשׁ הוי' וְכָל יֵצֶר מַחֲשָׁבוֹת מֵבִין אִם תִּדְרְשֶׁנּוּ יִמָּצֵא וְאִם תַּעַזְבֶנּוּ יַזְנִיחֶךָ לָעַד" (ורמז: כל הפעלים בפסוק – **דע ועבדהו דורש מבין תדרשנו ימצא תעזבנו יזניחך** – עולים 2520, שעם הכולל עולה "**ואתה שלמה בני דע את אלהי אביך ועבדהו בלב שלם ובנפש חפצה**"!).

ה דהי"א כח, א.

ו שם פסוק ט.

ז ראה תניא פ"ג (ובאריכות בשיעורי כ"ד טבת (נדפס בגליון בֿא) ומוצאי י"ח תמוז (נדפס בגליון פינחס) השתא).

ח בראשית ד, א.

ט בהמשך הפסוק מוזכר ה' כ"הוי'" ("כי כל לבבות דורש הוי'") – היינו שה' כאן הוא **הוי' אלהי אביך** (על דרך "הוי' אלהינו [כחנו וחיותנו]" בקריאת שמע, וראה באריכות בסיום השיעור) – העולה 105, משולש **דוד**!

י ההליכה בעקבות דוד היא סוד עקבתא דמשיחא – הזמן בו על כל אחד מאתנו ללכת בעקבות דוד מלכא משיחא. דוד עצמו בקש להצטרף לאבות – שכמו שאומרים "אלהי אברהם, אלהי יצחק ואלהי יעקב" יאמרו גם "אלהי דוד" – ובקש לשם כך "בחנני הוי' ונסני" (תהלים כו, ב) אך בגלל שלא עמד בנסיון (סוד "הוי' צדיק יבחן" הנ"ל הערה ד) לא זכה לכך אז (סנהדרין קז, א). אף על פי כן, דוד מבקש זאת משלמה בנו, שאם הוא וצאצאיו אחריו ילכו בדרך דוד אזי "ברא מזכי אבא" (שם קד, א), החטא יתוקן, וכל ישראל יאמרו "אלהי דוד", והיא־היא עבודתנו דווקא בעקבתא דמשיחא, כנ"ל.

"לב שלם" מייצג את דוד (המלך שהוא "לב כל קהל ישראל"[יא]), בתפלותיו הכנות לאלקים, תפלות 'מכל הלב' המובאות בספר תהלים. "שלם" פירושו 'מלא' (ללא כל חסרון) וגם 'מוחלט' (דהיינו "מחויב המציאות"[יב]) — בתהלים דוד מבטא את לבו המלא, השלם, את כל מה שיש בלבו, הוא שופך את כל לבו לפני ה' (והתפלה הזו עצמה היא הרי "עבודה שבלב"[יג] — "ועבדהו בלב שלם")[יד].

בתהלים דוד מבטא את לבו המלא, השלם, את כל מה שיש בלבו, הוא שופך את כל לבו לפני ה'

המשמעות של "נפש חפצה" היא תשוקה עמוקה של האדם ("חפץ" הוא הרצון הפנימי והעמוק ביותר[טו], רצון חדור תענוג[טז], וגם המלה "נפש" מתפרשת פעמים רבות כרצון[יז], וכאן הכוונה לתשוקה עמוקה לידיעת ה' וחכמתו. התשוקה העמוקה ביותר לדעת את ה' ולהכירו דרך בריאתו היא המוטיבציה הכי פנימית של נשמת שלמה המלך[יח], שבאה לידי ביטוי בספר החכמה שלו, ספר משלי.

אם כן, הביטוי הכפול "בלב שלם ובנפש חפצה" מתייחס בעצמו לשני המלכים, לאב ולבן, דוד ושלמה, ומשמש מעבר בין ספר תהלים לספר משלי.

הצהרת האמונה

ביטוי זה מציג גם תופעה מספרית מדהימה: הערך המספרי של הביטוי "**ועבדהו בלב שלם ובנפש חפצה**" הוא 1118, בדיוק כמו קריאת שמע, פסוק היחוד שאנחנו אומרים בבקר ובערב — "**שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הוי' אֱלֹהֵינוּ הוי' אֶחָד**"[יט]!

המשמעות הרוחנית של המספר הזה, 1118, היא היותו המכנה המשותף הנמוך ביותר של שם **הוי'** ושם **אלהים** (כלומר, המספר הראשון שהוא כפולה של שניהם) — הוא עולה 43 **(גדול)** פעמים **הוי'** ו־13 **(אהבה־אחד)** פעמים **אלהים**. שם הוי' הוא שם העצם, השם המיוחד והשם המפורש של ה' ושם אלהים הוא השם הראשון והבלעדי במעשה בראשית, בו הוא חוזר **לב** פעמים, סוד "**לב** נתיבות חכמה"[כ] בהם ברא ה' את העולם[כא] (כתרגום ירושלמי ל"בראשית" — "בחוכמא" — 'בחכמה ברא אלהים את העולם'[כב], סוד "בְּכֻלָּם בְּחָכְמָה עָשִׂיתָ"[כג]).

כמובן, החיבור של שני השמות הללו הוא גם המשמעות הפשוטה של פסוק היחוד — "הוי' [הוא] אלהינו" ושני השמות הם "אחד".

יא רמב"ם הלכות מלכים פ"ג ה"ו. בפרט "דוד מלך ישראל חי וקים" (ר"ה כה, א) - **לב** בגימטריא **דוד חי** - הוא המגלה ש"לב ישראל חי", כדברי מורנו הבעל שם טוב (הוספות לכש"ט - קה"ת הוצאה שלישית - אות קסט).

יב ראה לקו"מ נב בביאור אבות פ"ג מ"ד.

יג תענית ב, א.

יד על שפיכת כל לבו של דוד ה', עד גמירא, נאמר "כלו [לשון כלות הנפש] תפלות דוד בן ישי" (תהלים עב, כ - סיום ספר שני בתהלים), החיתום המפורש של תפלות דוד. "**כלו תפלות דוד בן ישי**" עולה 1358, "**ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד**" (פסחים נו, א), יחודא תתאה (זהר ח"א יח, ב; מבואר באורך בשער היחוד והאמונה בתניא), עבודת דוד - גילוי האלקות של ההשגחה הפרטית בעולמנו (ראה כש"ט מו), העולה ז"פ **צדק** ("מלכותא קדישא", מדת דוד), **דוד** פעמים **מהיטבאל** (תיקון המלכות בשלמות, היינו "לב שלם").

טו לקו"ת נשא כד, ב; ראה יח, ג; שה"ש כח, ד; תו"א נט, ג; פד, ב. ובכ"מ.

טז לקו"ת שה"ש שבהערה הקודמת ובכ"מ. התענוג שבתוך הרצון מאפיין את חכמת שלמה, כאשר בסופו של דבר דווקא ממד התענוג שבחפץ הוא שנופל אצלו, כאשר "נשיו הטו את לבבו..." - את שרש דוד (הלב) שבו - "ולא היה לבבו שלם עם הוי' אלהיו כלבב דויד אביו" (מלכים־א יא, ד).

יז ראה לדוגמה בראשית כג, ח (וברש"י שם); מלכים־ב ט, טו (ובמצודות שם).

יח ראה מלכים־א ג, ט; קהלת ז, כג.

יט דברים ו, ד.

כ ספר יצירה פ"א מ"א.

כא והיינו "**לב** שלם" - "עולם על מילואו [שלמותו] נברא" (בראשית רבה יד, ז).

כב ורמז: '**בחכמה ברא אלהים את העולם**' עולה **בראשית** ע"ה!

כג תהלים קד, כד.

דוד אומר לבנו – 'הלב השלם בא ממני, אביך, והנפש החפצה היא אתה, בני שלמה'

שם אלהים מייצג את ההתגלות הטבעית של ה', התגלותו בתוך הטבע שברא – **אלהים** בגימטריא **הטבע**[כד] – ושם הוי' מייצג את ההתגלות העל־טבעית שלו, התגלות הנסים שיש בהם שידוד הטבע[כה]. פסוק היחוד קובע שהתגלותו הטבעית והתגלותו העל־טבעית של ה' הן אחד באופן מוחלט – שתיהן כלולות באחדותו של ה' ("הוי' אחד") וההבדלים הם רק בהתגלות לאדם. במילים אחרות, הטבע עצמו הוא על־טבעי[כו] – הטבע עצמו הוא נס, כי הטבע נברא מחדש באופן רציף, יש מאין, בכל רגע[כז]. זו המשמעות של הצהרת האמונה שלנו, שבעצם היא הצהרת האמונה האוניברסלית[כח] של כל בני אברהם, כל המאמינים באל אחד[כט].

שוב, הערך של הצהרת האמונה הזו הוא־הוא הערך של ביטוי המעבר בין דוד לשלמה, הצוואה העמוקה "ועבדהו בלב שלם ובנפש חפצה". דוד אומר לבנו – 'הלב השלם בא ממני, אביך, והנפש החפצה היא אתה, בני שלמה'. שפיכת הנפש לפני ה' פונה אל שם הוי', התפלה מגיעה מתוך ההכרה שישנם נסים וה' מתערב בטבע ומשנה אותו, ואילו חיפוש התובנות וההוראות המוסריות העמוקות של שלמה הוא דווקא מתוך התבוננות בטבע הנברא משם אלהים, ושתי הגישות הללו מתאחדות לגמרי בחיבור בין דוד ושלמה, בין תהלים ומשלי.

כד פרדס רמונים שי"ב, פ"ב; תניא, שער היחוד והאמונה רפ"ו.

כה וראה אבן עזרא ורמב"ן ריש פרשת וארא.

כו ורמז: **הטבע הוא על־טבעי** עולה "**ברא אלהים**", **טוב** ברבוע (**טבע** הוא סוד "**טוב עין**", **טביעת עין** של ת"ח, להכיר שהטבע הוא על טבעי והוי' הוא אלהים, הכל אחד).

כז בריבוי מקומות. ראה לדוגמה תניא, שער היחוד והאמונה פ"ד.

כח ראה רש"י על הפסוק שהמגמה היא שה' יהפוך מ"הוי' אלהינו", של עם ישראל בלבד, ל"הוי' אחד" של האנושות כולה.

כט ראה שיעור 'סולם עלית האנושות' – ז' שבט (נדפס בגליון בשלח) תשפ"ב, וכפי שיתבאר גם בשיעור הבא בסדרה בע"ה. האמונה באל אחד היא סוד "אל אמונה" (דברים לב, ד), כנאמר באברהם "**והאמן** [אותיות **אמונה**] בהוי' ויחשבה לו צדקה ['חסד **אל** כל היום']" (בראשית טו, ו) – "ואברהם זקן בא בימים" (בראשית כד, א), בימים של צדקה (וראה זהר ח"א רכד, א), מכח אמונתו בא־ל אחד, ודוק.

מהמוח אל הלב

עולם התהו הוא הראש. עולם התקון הוא הלב. צריך לשבור את הראש כדי להגיע ללב. אדמו"ר הזקן לא היה שובר רק מפרק. הוא פרק את הקושיות של הראש – השכל שבראש מלא קושיות – וכך תירץ אותן, יישב אותן בישוב הדעת שלו ("לא תהו בראה, לשבת יצרה"). דעת זו היא ה"מפתחא דכליל שית", שש מדות הלב המתוקן. כך הוא חבר את הראש, המח, ללב ב"דרך ארוכה וקצרה" (ארוכה לשון רפואה, קצרה לשון חולי, ראש בריא מחלים את ה"חולת אהבה אני" שבלב, "כי בהם ימצא מרגוע לנפשו", "גם בלא דעת נפש לא טוב"). וכך הוא המשיך אורות מרובים דתהו בכלים רחבים של תיקון.

והנה, **ראש־תהו לב־תקון** = 1500 = **י־ה־ו־ה** בהכאת אותיות (**י** פעמים **ה** פעמים **ו** פעמים **ה**) – ראש־תהו סוד אותיות **יה**, "הנסתרות [לשון סתירה ושבירה] להוי' אלהינו"; לב־תקון סוד אותיות **וה**, "והנגלות [לשון גילה ושמחה] לנו ולבנינו עד עולם".

במספר קטן, **ראש־תהו** = 21, וכן **לב־תקון** = 21, סוד "**אהיה** אשר **אהיה**", סוד **אמת** (21 פעמים 21), הכל **אמת**, סוד **א** מחיה **מת** (תקון מחיה תהו), הלב הטוב מקים לתחיה את הראש הנשבר, וד"ל.

שיעור

השגחה פרטית במשנת המגיד ממעזריטש (ח"ג)

נוכחות ה'

קיצור מהלך השיעור

במסגרת שיעורי **ת**הא **שנת** ה**שגחה** **פרטית** נלמדו יסודות הנושא בדורות הראשונים של החסידות. בחלק נוסף מעיון בתורות הרב **המגיד ממעזריטש** יש התבוננות בהשגחה הפרטית כמבטאת דווקא את **חסד ה'** ומנכיחה אותו בכל מקום (גם במצבים של שכחה).

השגחה יורדת לפרטים

נלמד עוד תורה קצרה[א], שנותנת עוד מבט על ההשגחה הפרטית:

חסד ה' מלאה הארץ. ר"ל באמת הוא חסד גדול שה' מלאה כל הארץ, כלומר בעולם השפל הזה. שלכן המינים אומרים שאין הקב"ה משגיח על עולם השפל הזה, אבל באמת הוא משגיח עלינו בכל עת, והוא חסד גדול שלו שמלך גדול כמוהו ישגיח על עולם השפל הזה. וסברת המינים נדחה, כי לפי סברתם שאין כבודו להשגיח בעולם השפל הזה, אבל בהשמים הוא משגיח לפי סברתם כי שם כבודו. ובאמת שאפילו בשמים אין כבודו להשגיח לפי גודל רוממותו יתברך. ויש"ה ה' בהשמים חסדך, כלומר אפילו מה שמשגיח בהשמים נמי רק על פי חסדו יתברך, אבל לא עפ"י כבודו יתברך.

נרשם ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. ר"ח ניסן תשפ"ה – כפ"ח.

א אור תורה אות רטו.

המגיד מפרש שהחסד של ה' הוא שהוא ממלא את כל הארץ, והוא ממלא את הארץ עם ההשגחה שלו. כאן פעם ראשונה אנחנו רואים שהשגחה פרטית נקראת חסד. לכאורה, יש גם השגחה לא לטובה, אבל – כמו שאמרנו[ב] – האמת היא שגם מה שנראה לא לטובה הוא לטובה, שהרי הענש הוא תיקון. השגחה היא חסד, הכל בעצם עין ימין של ה'[ג].

הגוים, המינים, הם תכלית היש – ולכן הם מדמים שגם ה' הוא יש (אולי הם חושבים שהם עצמם ה'...), ולא לכבודו להשגיח על דברים שפלים. בכלל, כשמדברים על השגחה כללית

ב שיעור ר"ח ניסן – נדפס בגליון פינחס – השתא.

ג ורמז: **ימין־חסד** עולה **ז** פעמים (ממוצע כל אות) **הוי'** העולה **יעקב**. ממילא, **עין ימין־חסד** עולה **עין יעקב** העולה **ברכה־טוב־חיים** (שלשת הדברים שמונגדים בתורה להפכם), הכל בסוד "**בטח** [ר"ת ברכה־טוב־חיים] בדד **עין יעקב**" (דברים לג, כח), כמבואר בארוכה ב**סוד ה' ליראיו** שמ"ה (עמ' תקכ) ובכ"ד.

לעומת השגחה פרטית מבינים שהכוונה להשגחה על המינים לעומת השגחה על האישים־הפרטים[ד], אבל כתוב בפירוש[ה] שהמינים והפרטים הם לא באותו עולם — עולם היצירה הוא עולם המינים ועולם העשיה, עולם השפל, הוא עולם הפרטים. כלומר, כמה שדבר יותר פרטי הוא יותר שפל. מי שנמצא בשפלות נמצא במקום הכי נמוך והכי פרטי. בחקירה מדברים על איש־מין־סוג־כלל[ו] — כמו בביולוגיה, שיש כמה דרגות של התכללות — כאשר ככל שמשהו יותר כללי הוא יותר גבוה וככל שהוא יותר פרטי הוא יותר נמוך. כלומר, ההשגחה 'בשמים' לעומת ההשגחה 'בארץ' היא בעצמה השגחה כללית לעומת השגחה פרטית.

השגחה הפרטית היא "רק על פי חסדו יתברך, אבל לא על פי כבודו יתברך"

המינים חושבים שלא לפי כבודו של ה' להשגיח על הארץ, וראוי שהוא ישגיח רק על השמים. אבל באמת הם טועים טעות כפולה: ראשית, גם ההשגחה על השמים היא השפלה עבור ה', היא לא לפי כבודו, ולכן אין עבורו הבדל בין השגחה על השמים והארץ, כמו שמסבירים[ז] על הפסוק "המשפילי לראות בשמים ובארץ"[ח] — גם המבט על השמים וגם על המבט על הארץ הוא השפלה שוה עבור ה'. והנה, החסד הוא כמים היורדים ממקום גבוה למקום נמוך[ט], וכך השגחת ה' יורדת דווקא למקום הכי נמוך, "מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח"[י], וממילא היא יורדת למקום שיש בו הכי הרבה פרטים ופרטי־פרטים.

ד מו"נ ח"ג פי"ח.
ה ראה סוד ה' ליראיו ש"ב פ"א.
ו ראה ספר ההגיון (רמח"ל) פ"ג סעיפים כה־כח; הקדמת יריעות שלמה (פפנהיים).
ז דרשות המהרי"ט יתרו דרוש ב'; באר מים חיים בהעלותך פ"ח; ישמח משה נח כו, א־ב. ובכ"מ.
ח תהלים קיג, ו.
ט תענית ז, א. וראה תניא פ"ד ואגה"ק ה, ח ו־יב.
י ישעיה נז, טו. וראה סוטה ה, א.

חסד וכבוד

המגיד כאן מדגיש שההשגחה הפרטית היא "רק על פי חסדו יתברך, אבל לא על פי כבודו יתברך". כלומר, ההשגחה הפרטית היא חסד ולא כבוד. החסד שייך לספירת החסד, סוד "חסד אל כל היום"[יא], והכבוד שייך לספירת המלכות, כמו בפסוק "כבוד מלכותך יאמרו"[יב] או בביטוי "ברוך שם כבוד מלכותו וכו'"[יג].

על ספירת המלכות נאמר "דינא דמלכותא דינא"[יד], היא מקום השכר והענש, ולכן יש בה נטיה לצד שמאל[טו], צד הדין. אכן, ה' משגיח בחסדו, גם כשההשגחה אינה לפי כבוד מלכותו יתברך — הוא מכליל את הכבוד שלו בחסד שלו, "לאכללא שמאלא בימינא"[טז]. מתוך כך, הנטיה לשמאל־גבורה של המלכות־הכבוד הופכת להתגברות החסד[יז], כלומר, לגילוי ההשגחה הפרטית המגלה את כבודו־נוכחותו של ה' — "הארץ האירה מכבודו"[יח].

ורמז: החסד הוא "**אהבת חסד**"[יט] והכבוד הוא "**כבוד מלכות**", העולים יחד 1008, **דוד** (שמדתו מלכות) פעמים **חסד**! וביחד עם **השגחה פרטית** עולה הכל 2028, ג"פ (ממוצע כל ביטוי) **הוי' ברבוע**, תכלית החסד והרחמים.

הרגשת הנוכחות

מה שלמדנו כעת מופיע בתוך אור תורה, ובהוספות של הרביים[כ] יש וואדט קצר על אותו פסוק:

יא תהלים נב, ג.
יב תהלים קמה, יא.
יג יומא פ"ג מ"ח (ועוד). פסחים נו, א.
יד ב"ק קיג, א.
טו ע"ח שכ"ה דרוש ב; של"ד; טעמי המצות בהעלתך; סדור עם דא"ח ד"ה "ברוך מרחם על הארץ".
טז ראה זהר ח"ג קעו, א; קעח, א.
יז ראה תו"א קז, ב; פלה"ר יתרו עמ' רכט (וסה"מ תרנ"א עמ' קיב); מגיד מראשית אחרית קיצורים וביאורים למאמר ד"ה "הרכבת אנוש לראשנו" אות יב.
יח יחזקאל מג, ב.
יט מיכה ו, ח.
כ הוספות למדל"ו (קה"ת) אות נו.

חסד ה' מלאה הארץ, דער בורא ב"ה'ס געגאָנגען פילט אָן די ערד, זאָגט דער מעזריטשער מגיד נ"ע, אַז דאָס איז אַ חסד ה' וואָס השי"ת האָט געגעבן די באַשעפענישען דעם כח צו באַגרייפען דעם ענין פון געטליכקייט און דאָס מיינט חסד ה' מלאה הארץ, אַז פון די אלע ערדישע זאַכען וואָס מענשען רופען נאַטור זעהט מען געטליכקייט.

[חסד ה' מלאה הארץ, הרגשת הנוכחות של חסד ה' מלאה הארץ, הארץ מרגישה את נוכחות חסד ה' בה. ואומר המגיד ממעזריטש נ"ע, שזהו חסד ה' — מה שה' נותן לנבראים את הכח להשיג ענין של אלקות, וזו הכוונה חסד ה' מלאה הארץ, שבכל הדברים הארציים, מה שאנשים קוראים טבע, רואים אלקות.]

גם בתורה הזו מודגש שהנוכחות של ה' מורגשת בארץ. מרגישים את נוכחות ה' במקום הכי נמוך, בדומם. הרגשת נוכחות ה' היינו הרגשת השגחה פרטית, וההשגחה מתגלה מתוך כל פרט ופרט של הטבע.

מתחדשת לנו כאן עוד מלה בשביל השגחה פרטית — מהי השגחה פרטית? נוכחות. עיקר הנוכחות של ה' כאן, "לית אתר פנוי מיניה"[כא], מתבטא בהשגחה פרטית.

לזכור את ה' גם בשכחה

נלמד עוד תורה אחת לא ארוכה[כב], על פסוק בפרשת עקב — "וְהָיָה אִם שָׁכֹחַ תִּשְׁכַּח אֶת הוי' אֱלֹהֶיךָ וגו'"[כג]. יש תורה ידועה של הבעל שם טוב[כד] על "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא"[כה]. "הסתר אסתיר" היינו הסתר ההסתר, שאדם לא יודע (מוסתר ממנו) שהוא נמצא במצב של הסתר פנים. כאן המגיד מפרש באופן דומה את הכפל של "שכח תשכח":

והיה **אם** שכוח תשכח וגו'. **פירוש, כי כל מה שבעולם הוא בהשגחתו ית', ומכולם בא הירא לאדם**, ר"ל שיזכור בהשם יתברך מחמת כל דבר ודבר.

> גם שכחת ה' היא בהשגחה פרטית – כדי שאדם יתפוס את עצמו ויירא מכך שהוא שכח לרגע את ה'

אמרנו שההשגחה הפרטית היא הרגשת נוכחות ה', "לית אתר פנוי מיניה". הרגשת נוכחות ה' גורמת לאדם יראה — **ראיה** של ההשגחה פועלת **יראה**. אצל הבעל שם טוב קוראים לכך יחוד יראה-נורא[כו] — "ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה"[כז] — יראה שבאה מהתגלות הנורא, התגלות אלקות במקום הזה. אנחנו מסבירים הרבה פעמים שיראה היא רגישות[כח]. כשאני רואה השגחה פרטית אני פתאום נזכר שה' נמצא כאן — כל הזמן הייתי צריך לדעת זאת, אבל שכחתי, אבדתי את חוש הרגישות שלי לאלקות. באה ההשגחה הפרטית ומזכירה לי שה' נמצא כאן. מכאן, שכל גילוי של השגחה פרטית נועד לגרום לאדם יראה:

נמצא כי גם השכחה באה מהשם יתברך לאדם, כי אין שום דבר מבלעדי ה' ית"ש, וצריך שגם מהשכחה יבוא יראה לאדם.

החידוש כאן הוא שגם השכחה, שכחת ה', היא בהשגחה פרטית — כדי שאדם יתפוס את עצמו ויירא מכך שהוא שכח לרגע את ה'. היסוד של זה הוא גם תורה של הבעל שם טוב, על הפסוק "אשרי אדם לא יחשב הוי' לו עון"[כט] — אשרי אדם כזה שאם רגע אחד הוא שוכח את ה', לא חושב על ה' ("לא יחשב הוי'"), זה בשבילו חטא חמור ("לו עון").

שוב, כאשר אדם שוכח משהו, לא זוכר, זה בהשגחה וצריך לחשוב מה הסבה. ידוע שסגולה

כא תקו"ז תקון נז (צא, ב).
כב אור תורה קפ.
כג דברים ח, יט.
כד בעש"ט עה"ת פרשת וילך; כש"ט (קה"ת) אותיות כה, פה. ועוד.
כה דברים לא, יח.
כו כש"ט (קה"ת) אותיות צגד, קלה, קס, קסב, קסג.
כז בראשית כח, יז.
כח ראה חוברת עדון המדות עמ' י.
כט תהלים לב, ב.

למציאת אבדה היא לתת פרוטה לצדקה ולומר שזה לזכות רבי מאיר בעל הנס[ל]. שכחה היא גם סוג של איבוד, איבדתי משהו מתוך אוצר הזכרון שלי, וצריך לעשות תשובה — אני צריך לתקן משהו ואז אני נזכר, מוצא את האבדה. כלומר, אם האדם שם לב שהוא שכח — בהשגחה פרטית (השרשים **שכח־שגח** מתחלפים, אותיות החך **גיחכ** מתחלפות זו בזו) — השכחה מביאה לתשובה וממילא לזכרון. אז הוא מרגיש את ההשגחה הפרטית בשכחה ואז עצם השכחה גורמת לו יראת ה'.

> אחת הטעויות של הפסיכולוגים שהם חושבים שכל שכחה היא הדחקה, שמזינה את היצרים האפלים, את הרע. זו טעות גמורה. משיח בא רק מתוך הסח הדעת מהדברים הלא טובים

אך הגורם שישכח גם השכחה, זהו מדריגה **פחותה מאוד. וזהו אם שכוח תשכח.**

אם אדם שוכח שהוא שכח הוא כבר בבעיה גדולה, וזהו מקור כל העבירות בפועל. שכחה אחת יכולה להיות גם דבר טוב — יש אפילו מצות שכחה[לא] — אבל לשכוח ששכחת זו ירידה למקום נמוך מאד. מה בכל זאת ההבדל בין התורה הזו של המגיד ל"הסתר אסתיר" של הבעל שם טוב? לפי הפשט, "הסתר אסתיר" הוא מלמעלה, ה' אומר "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא" — אנחנו לא בסדר, וה', בתור עונש, מסתיר את ההסתר. כאן החידוש של המגיד הוא שהדבר תלוי באדם — לא ה' שוכח, אתה שוכח. אם אתה שוכח רק פעם אחת מילא, יש לך תיקון, אבל אם אתה שוכח פעמיים זה כבר גרוע מאד (ואז התיקון קשה ביותר).

בכל אופן, שוב רואים שההשגחה היא הרגשת נוכחות ה' — שגורמת ליראת ה' — והאדם צריך לזכור לשים לב להשגחה, גם בשכחה, וכך לחוש כל הזמן את נוכחות ה'.

[יש גם חסד בשכחה, רואים אצל מבוגרים.]

צריך לזכור מה שטוב ולשכוח מה שלא[לב]. זו אחת הטעויות של הפסיכולוגים, שהם חושבים שכל שכחה היא הדחקה, שמזינה את היצרים האפלים, את הרע. זו טעות גמורה. משיח בא רק מתוך הסח הדעת[לג] מהדברים הלא טובים. צריך רק לחשוב טוב, "טראכט גוט וועט זיין גוט"[לד], לחשוב על משיח נאו.

ל צדקה לחיים (פלאג'י) אות שפז.

לא ראה שיח שרפי קדש פרשת האזינו עה"פ "צור ילדך".

לב ראה שיעור אור לט"ו מנחם־אב תשע"ב.

לג ע"פ סנהדרין צז, א.

לד אג"ק אדמו"ר הריי"צ ח"ב עמ' תקלז; ח"ז עמ' קצז.



שיעור

על כוחם המשיחי של ילדים מיוחדים

משפחה מיוחדת

קיצור מהלך השיעור

המאמר שלפנינו עוסק **ביחס הנכון ל'ילד מיוחד במשפחה'**. לכל ילד יש גוון מיוחד, וההורים צריכים **למצוא בתוכם את הגוון הזה** כדי לתקשר אתו. קל וחומר כאשר מדובר בילד מיוחד, הזקוק לסביבה אוהבת ותומכת – ה' נתן לכם **ילד מיוחד** ובכך הוא קורא לכם להיות **הורים מיוחדים**, כמו רועי **ישראל** שידעו לטפח את הצאן הנדחות לעומת העולם הקר והאכזר של **עמלק** הדוחה את הנחשלים מהחברה. לבסוף, הילד המיוחד מחנך את סביבתו והחן שלו מתפשט על כל המשפחה.

המאמר נכתב בהזמנה מיוחדת עבור **הספר "בחסדך בטחתי"**, קובץ מאמרים העוסקים בהתמודדות המשפחה והחברה עם ילדים מיוחדים כמו למשל בעלי 'תסמונת דאון' (ביוזמת ידידנו הרב חברון לוי שליט"א).

בכל ילד וילדה בעם ישראל יש משהו יחיד ומיוחד במינו. "**יש ששים ריבוא אותיות לתורה**" (ראשי תבות **ישראל**)[א], לכל אחד מישראל האות המיוחדת שלו בתורה, ו"כל אחד מתוקן מחברו [יש בו מעלה מיוחדת שאין בזולתו]"[ב], כל יהודי הוא יחודי.

הילד כענף

על ההורה להתייחס לכל ילד כפי שהוא, כשרש הנשמה המיוחד לו, "חֲנֹךְ לנער על פי דרכו"[ג] — כיעקב אבינו שהעניק לכל אחד משנים עשר שבטי י־ה את הברכה המיוחדת לו, כאשר לכל שבט 'חוש' משלו ו'שער' משלו להתקרב אל ה' יתברך.

יעקב אבינו, האבא, הוא גזע העץ[ד] העולה ביושר (כשמות **ישר**אל ו**ישֻר**ון), ובניו השבטים הם הענפים היוצאים ממנו ומסתעפים לכל כיוון. לעומת הגזע הישר, הענפים פונים לכאן ולכאן, באלכסון, בתפניות וזוויות מפתיעות. כך,

נערך מדברי הרב ע"י יוסף פלאי.

א מגלה עמוקות ואתחנן אופן קפו.

ב תניא אגרת הקדש פכ"ב.

ג משלי כב, ו.

ד וכן אבא בארמית פירושו עץ.

ודווקא כך, נוצרת "תפארת ישראל"[ה], תמונה יפה ומפוארת העולה ממכלול הענפים (הנקראים פארות העץ[ו], לשון פאר), בצבעים וגוונים שונים ולא אחידות חד־גונית ומשעממת[ז].

כל ילד הוא נטיעה רכה בגן ישראל, "בניך כשתילי זֵתים"[ח], "כי כרם ה' צבאות בית ישראל"[ט], ועל האב והמחנך להיות גנן טוב המטפל בגנו באהבה רבה ונותן לכל אילן את הטיפול המיוחד לו, לכל אחד הגוון־הניגון משלו[י] בתוך גן העדן (בו נשמעים ניגונים עדינים לכל אילן). לעומת זאת, מי שמנסה לצקת ולהכניס את כולם לאותה מסגרת־תבנית אחידה (כפי רצונו־דמיונו של ההורה) הריהו "חושֵׂך שבטו שונא בנו"[יא], מונע (חושך) מבנו את 'שבטו' המיוחד לו.

אכן, כדי להעניק יחס מיוחד לכל אחד, על ההורים למצוא גם בתוך עצמם את הגוונים השונים, את הילד המיוחד בנפשם־פנימה! שהרי בסוד ה'התכללות' יש בכל אחד משהו מחברו (ולכן "ישראל ערבים זה בזה"[יב], כי בכל אחד מעורב משהו מחברו), ודאי וודאי שבקרב ההורים נמצא משהו מהמיוחד בבנם, "ברא כרעא דאבוה"[יג]. כך יצליחו ההורים לדבר אל הילד בשפתו־הוא, לדבר מהילד שבתוכם אל הילד שיצא מהם.

העוגן של ההורים

האמור עד כאן נכון ביחס לכל ילד. כל שכן וקל וחומר כשמדובר בילד 'מיוחד', יוצא מן הכלל. כל ילד זקוק ליחס אבהי ואמהי אוהב ותומך ומעודד, המעניק לו את תשתית הקיום — בטחון בהיותו רצוי ואהוב בעצם קיומו וחייו — ומכוון את דרכו המיוחדת. כל שכן הילד המיוחד, שנפשו כמהה לחוש את קרבת ההורים אליו באשר הוא שם, להרגיש שהם תמיד אתו ואינם עוזבים אותו ח"ו (לעומת החשש הנעלם להיות בודד ונעזב, "כי אבי ואמי עזבוני"[יד])!

על יחס הילד להוריו נאמר "אשא עיני אל ההרים"[טו], "אל ההורים"[טז]. וכן על ההורים מצדם להוות עבור הילד הרים וגבעות — "הרים אלו אבות, גבעות אלו אמהות"[יז] — בהם ימצא מרגוע לנפשו ועליהם יניח את ראשו בבטחון ואמון מלא.

סביב הילד המיוחד מתרחשים דברים מיוחדים, לא שגרתיים ולא צפויים. היות הילד מיוחד מהווה קריאה ומשימה להורים לפתח אליו חוש מיוחד ולהעניק לו יחס מיוחד. הקב"ה נתן לכם, בהשגחה פרטית מיוחדת, ילד מיוחד, ובכך הוא קורא לכם 'לצאת מהקופסה' ולהיות הורים מיוחדים!

כמובן, על ההורים להתפלל לה' להצליח במשימה המיוחדת, ובעזרת ה' יקבלו את הכוחות המתאימים לכך, מתוך אמונה ש"אין הקב"ה בא בטרוניה עם בריותיו"[יח] והוא נותן לכל אחד את המשימה המתאימה לו לפי כוחותיו[יט]. אם חשים קושי וייסורים, אם ח"ו מתעוררת טרוניה של האדם על מר גורלו (כמה חבל שזו ה'חבילה' שלי...), יש להתחזק באמונה והכרה שכל מה שמגיע לאדם בחייו הוא בהשגחה פרטית מאת

ה איכה ב, א. בפנימיות התורה, מדת התפארת היא מדתו המיוחדת של יעקב אבינו.

ו ראה למשל יחזקאל יז, ו על הגפן "ותשלח פארות".

ז תניא אגרת הקודש פרק טו: "כמו בגדי תפארת על דרך משל, שהוא בגד צבוע בגוונים הרבה מעורבים בדרך שהוא תפארת ונוי. מה שאין כן בגד הצבוע בגוון אחד לא שייך בו לשון תפארת".

ח תהלים קכח, ג.

ט ישעיה ה, ז.

י כמו שנאמר על משה רבינו שהיה מנגן בכל מיני ניגון, יודע את הניגון המתאים לכל אחד מששים ריבוא נשמות ישראל (לפי זהר ח"ב קיד, ב. ראה קונטרס ההתפעלות לאדמו"ר האמצעי, עמ' סו במהדורה החדשה).

יא משלי יג, כד.

יב סנהדרין כז, ב.

יג לפי עירובין ע, ב.

יד תהלים כז, י.

טו תהלים קכא, א.

טז בראשית רבה סח, ב.

יז לפי ראש השנה יא, א.

יח עבודה זרה ג, א.

יט "לפום גמלא שיחנא", כתובות סז, א. רש"י "לפי כח הגמל יטעינוהו משא".

ה', והכל נובע מעצם הטוב, מקור החיים הטוב והענג (אלא שבירידה למטה נראה לעינינו כסבל ויסורים)[כ].

דוגמא מרועי ישראל

ביחס שלנו לילדים, יש ללמוד הרבה מדמויות מופת בישראל, ומהם:

יעקב אבינו, שכל בניו יחד הם עם סגולה, אשר ידע "צער גידול בנים"[כא] וידע לתת לכל שבט את דרכו, "איש אשר כברכתו ברך אותם"[כב].

משה רבינו, הרועה הנאמן, שהתאמץ לדאוג לצאן החלשות־האבודות[כג].

דוד המלך, אף הוא רועה נאמן, אשר קרב אליו את "מרי הנפש"[כד] המיוחדים ונתן להם תפקיד המתאים עבורם.

רבי ישראל בעל שם טוב, שבצעירותו הביא את ילדי ישראל אל ה'חדר' ואחר כך היה מתהלך ממקום למקום ועוסק בקירוב היהודים הפשוטים ביותר.

זו גם דרכו של מלך המשיח שיבוא במהרה בימינו, עליו נאמר שיקרב בעיקר את היהודים הפשוטים[כה] (ועם זאת ילמד תורה את כל גדולי ישראל, מחכמת אלקים שבקרבו הגדולה יותר מחכמת שלמה[כו]).

לעומת זאת, המנהיגים החוטאים הם רועים הדוחים את החלשים לשוליים, מתעלמים מהם ואף דורסים אותם, כתוכחת הנביא "הוי רֹעי ישראל... הצאן לא תרעו. את הנחלות לא חזקתם ואת החולה לא רפאתם ולנשברת לא חבשתם ואת הנדחת לא השבתם ואת האובדת לא בקשתם"[כז].

כ כמבואר בספר התניא, אגרת הקדש יא. ומומלץ וראוי לכל מי שנמצא בקושי להיות רגיל על לשונו אגרת זו!
כא שבת פט, ב.
כב בראשית מט, כח.
כג ראה שמות רבה ב, ב.
כד לפי שמואל־א כב, ב.
כה לוח 'היום יום' א' מנחם אב.
כו רמב"ם הלכות תשובה פ"ט ה"ב.
כז יחזקאל לד, ב־ד.

ניצוץ משיחי

יתרה מזו, דווקא באותם ילדים מיוחדים, הנראים זרים ומוזרים, דחויים בשולי החברה, טמון כח כביר ונעלם, פוטנציאל מיוחד. נזכור למשל את דוד המלך, הילד הדחוי, "מוזר הייתי לאחי ונכרי לבני אמי"[כח], ואת משיח בן דוד "לא תאר לו ולא הדר. נבזה וחדל אִשים"[כט]. המשיח הוא "יוצא דופן"[ל], לא נולד בדרך הרגילה 'כמו כולם', מפתיע ומיוחד.

בכל יהודי יש ניצוץ משיחי (כדברי הבעל שם טוב[לא]), ניצוץ הגלוי במיוחד בילדים טהורים ותמימים, "'אל תגעו במשיחי', אלו תינוקות של בית רבן"[לב]. בילד המיוחד יש ניצוץ משיחי מיוחד שבכחו להשפיע על כל סביבותיו ולהוציא גם מהם כוחות נעלמים מהכח אל הפועל.

בהשוואה לצאן: בילד שנראה 'כבשה שחורה' יש כחות מיוחדים[לג]. כך יעקב אבינו עסק ברעיית צאן לבן, הרומזים לנשמות ישראל (כשם שרחל אשת יעקב היא מלשון כבשה), ובחר לחלקו דווקא את הצאן המיוחדות, אלו שאינן חלקות ויפות אלא "עקודים נקודים וברודים"[לד] היוצאים מן הכלל (ולשם כך עשה השתדלות במקלות אשר פצל, כמקלות־שבטים שונים היוצאים מגוף האילן). המלה צאן עצמה היא מלשון יציאה, להדגיש את היוצא מן הכלל, כל כבשה בודדה הזקוקה ליד אוהבת, כמו שנמשלו ישראל "שה פזורה ישראל"[לה]. והנה יעקב קבל דווקא

כח תהלים סט, ט.
כט ישעיה נג, ב־ג.
ל ראה סנהדרין צח, ב.
לא מובא בשמו בספר מאור עינים פרשת שמות ופרשת פינחס.
לב שבת קיט, ב.
לג וראה שבת עז, ב "עיזי מסגן ברישא" וכו' – בעזים השחורות ההולכות בראש, בעזות ובעז, לפני הכבשים הלבנות, הכנועות והצייתניות, יש 'אורות מרובים' של תהו הקודם לתיקון, כאשר הנוסחה המשיחית היא "אורות דתהו בכלים דתיקון".
לד בראשית לא, יב. ובפנימיות התורה מבואר ש"עקודים נקודים וברודים" מכוונים לדרגות העליונות בבריאה, ואכמ"ל.
לה ירמיה נ, יז.

בעולמו הקר והאכזר של עמלק, רק החזק והיפה ראוי לשרוד, ואילו החלש והנדכא נידון למוות ללא רחמים, כמו 'זנב' מיותר שיש לזנב ולקצוץ

את הצאן "המְקֻשרוֹת", "והקשרים ליעקב"[לו] — הצאן שיש להן תכונת התקשרות והתחברות[לז], כמו הילד המיוחד במשפחה שיש בו תכונה של התקשרות מיוחדת לקב"ה והתקשרות להוריו, והוא מעניק לכל המשפחה תכונה יקרה זו.

ובהשוואה לאותיות ספר התורה: יש אותיות רגילות, שאינן יוצאות מן הכלל ואינן חורגות מהשורה המשורטטת. אך יש אותיות מיוחדות, אותיות גדולות 'רבתי' ואותיות קטנות 'זעירא', אותיות משונות ואותיות עקומות — ובכולן צריך להזהר[לח]. אדרבה, באותיות ה'משונות' גנוזים אורות גדולים במיוחד, אורות משיחיים[לט], כמו הילד המיוחד שלנו (השונה בגופו ו/או בנפשו).

מלחמת עמלק

הילדים המיוחדים נראים חלשים ופגיעים. הם דומים למי ש'נפלט' מתוך מחנה ישראל במדבר (המחנה העטוף בענן מגונן), עליהם נאמר במלחמת עמלק "ויזנב בך כל הנחשלים אחריך"[מ] — החלש הופך להיות נחשל ונכשל (חילוף אותיות **חשל־חלש** מצביע על קשר תוכני), מפגר לבדו אחרי המחנה, עזוב ואבוד, חשוף לתלאות ופגעים.

השאיפה של עמלק היא להפריד בין 'המוצלחים' ובין ה'מפגרים' שכאילו נדונו לכשלון. בעולמו הקר והאכזר של עמלק, רק החזק והיפה ראוי לשרוד, ואילו החלש והנדכא נידון למוות ללא רחמים[מא], כמו 'זנב' מיותר שיש לזנב ולקצוץ.

המלחמה בעמלק, אם כן, פירושה גם לדרוש ולבקש את החלשים־הנחשלים, מתוך רחמים רבים ועצומים, כמעשה הרועה הטוב (לעומת הרועים הרעים שהוזכרו קודם) "הנה אני ודרשתי את צאני ובקרתים... אני ארעה צאני... את האבדת אבקש ואת הנדחת אשיב... והקמתי להם רֹעה אחד ורעה אתהן את עבדי דוד [מלך ישראל שמתפקידו ובכחו למחות את זכר עמלק]"[מב].

למחות את הספק

עמלק מרפה את הידים[מג], מעצים את הספק וניזון מהספק "היש ה' בקרבנו אם אין"[מד]. **עמלק** גימטריא **ספק**[מה], מקרר את האמונה וארסו מחלחל בקרבנו. בהקשר שלנו, הספק העמלקי מנקר ומפקפק: האם יש טעם ותקוה להשקיע בילד המיוחד, האם יש בנו כוחות להתמודד... ואולי עדיף לעצום את העינים, 'להפטר' מהמשימה הזו ולהישאר רק עם הילדים המוכשרים והמוצלחים... על כך באה המצוה "תמחה את זכר עמלק"[מו]! מחה את הספק מתוכך והתחזק באמונה, אמונה בה', אמונה בילד המיוחד ובנשמתו ואמונה בכח שניתן בך.

כל ישראל אחוזים בשם ה', "כי חלק הוי' עמו"[מז], וכשם שאין פירוד בשם ה', "הוי' אחד"[מח], כך אין להפריד בנשמות ישראל ולקצץ

לו בראשית ל, מא־מב.

לז ראה רש"י שם פס' מא: "אותן המתקשרות יחד למהר עבורן".

לח רמב"ם הלכות ספר תורה פ"ז ה"ח: "ויזהר באותיות הגדולות ובאותיות הקטנות ובאותיות הנקודות ואותיות המשונות כגון הפאי"ן הלפופות והאותיות העקומות כמו שהעתיקו הסופרים איש מפי איש".

לט לכל זה ראה בהרחבה בספרנו מעין גנים לפרשת ויקרא.

מ דברים כה, יח. ופירש רש"י: "כל הנחשלים אחריך – חסרי כח [חלשים] מחמת חטאם, שהיה הענן פולטן".

מא כמו שבא לידי ביטוי מזעזע בעמלק הנאצי בדורותינו.

מב שם פסוקים יא־כג.

מג כרמוז ב"רפידים", סנהדרין קו, א.

מד שמות יז, ז. ומיד אחר כך "ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים".

מה אג"ק אדמו"ר הריי"צ ח"ג עמ' רעט, בשם הבעש"ט. פלח הרמון שמות עמ' שנה, בשם רבי לוי יצחק מברדיטשוב.

מו דברים כה, יט.

מז דברים לב, ט.

מח דברים ו, ד.

בנטיעות — לעומת עמלק הרוצה להפריד (למלוק, עם־מולק[מט]) באותיות השם המיוחד (להפריד בין אותיות י־ה לאותיות ו־ה, "כי יד על כס יה [מכסה על י־ה]"[נ]).

נצח ישראל, בית המקדש והבית היהודי

החינוך בכלל, והיחס לילדים בפרט, שייך למדת הנצח. הנצח הוא המשכיות הדורות, "נצח ישראל", מאב לבן, מהורים לילדים ומדור לדור. הנצח מקביל לרגל ימין בגוף האדם, הרגל היוצאת החוצה מעיקר הגוף וצועדת־מתקדמת הלאה, כמו הבן היוצא מהאב ומהווה 'רגל' ממשיכה שלו ("ברא כרעא דאבוה").

והנה במלחמת־מחיית עמלק אמר שמואל הנביא "וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם"[נא]. ההתגברות למחיית עמלק היא התגברות במדת הנצח, החינוך הדואג לאחרון הנחשלים, ובכח זה מנצח את עמלק.

לאחר מלחמת עמלק, הנצחון על הספק המפריד־מפורר, ניתן להגיע לתכלית של בניין המקדש[נב] בירושלים עיר הקדש, "והנצח זו ירושלים"[נג] בבית המקדש השלישי הנצחי.

ירושלים היא "עיר שחֻברה לה יחדו"[נד], "שעושה כל ישראל חברים"[נה] — אליה עולים בשמחה כל ישראל, כל אחד ואחד בדרכו המיוחדת (כמו שערי העיר שכנגד השבטים, "שער ראובן אחד"[נו]) ואיש אינו דוחק את חברו. בית המקדש הוא המקום בו מתאחדים כל ישראל, מתקשרים ומתייחדים כאחד.

בהקשר שלנו: כל בית יהודי הוא כבית המקדש, "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"[נז] — "בתוך כל אחד ואחד מישראל"[נח]. כל אחד יכול וצריך לתרום את חלקו בבניין המקדש, לא רק כ'משימה לאומית' אלא כשותפות אישית[נט], וכן הבית־המשפחה נבנה מתוך שותפות כל הנפשות בו. כל ילד נותן את הטון המיוחד שלו וכך נוצרת התזמורת המנגנת בהרמוניה. בתוך זה, יש תפקיד מיוחד לילד המיוחד: בזכותו ועל־ידו נוצרים מעגלי נתינה והענקה, בחסד ורחמים. ההורים והאחים לומדים לתת, להיפתח לקבל ולהכיל, כולם נרתמים וכולם נתרמים, מקבלים זה מזה ונותנים זה לזה. בדרך זו, החֵן של הילד המיוחד מתפשט על כל המשפחה והופך את כולה למשפחה מיוחדת אשר השכינה שרויה בתוכה.

מט תורה אור פה, ב.
נ שמות יז, טז.
נא שמואל־א טו, כט.
נב סנהדרין כ, ב. הלכות מלכים פ"א א־ב.
נג ברכות נח, א.

נד תהלים קכב, ג.
נה ירושלמי סוף חגיגה.
נו יחזקאל מח, לא.
נז שמות כה, ח.
נח לפי ראשית חכמה שער האהבה פ"ו.
נט הלכות בית הבחירה פ"א הי"ב: "והכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם אנשים ונשים כמקדש המדבר".



הסיפור החסידי

האר"י הקדוש | יגעת ומצאת

רבי יצחק לוריא אשכנזי (**הא**לקי **ר**בינו **י**צחק) נולד בירושלים בשנת רצ"ד לאביו רבי שלמה ממשפחת לוריא המפורסמת, ולאמו, בת למשפחת פראנסיס מירושלים. בצעירותו נפטר אביו, והוא עבר יחד עם אמו למצרים לבית דודו. במצרים למד אצל רבי בצלאל אשכנזי, בעל השיטה מקובצת, ואצל הרדב"ז. בתקופת שהותו במצרים התעמק רבות בספר הזֹהר הקדוש, זכה לגילוי אליהו הנביא וגילה שיטה חדשה ועמוקה בקבלה. בהוראת אליהו הנביא עלה לצפת בסוף ימיו, ובמשך שנה וחצי לימד את שיטתו לרבי חיים ויטאל, שהעלה את הדברים על כתב. ספרו המפורסם ביותר שכולל את עיקרי שיטתו הוא 'עץ חיים'. האריז"ל נסתלק ב־ה' מנחם־אב של"ב בגיל 38 ונטמן בצפת. זכה האריז"ל ותורתו התקבלה על כל חלקי עם ישראל שהוגים בה עד היום הזה.

בצעירותו של האר"י הקדוש, עוד בטרם העמיק רבות בחכמת הקבלה, ישב יום אחד בבית הכנסת להתפלל, ולצדו ישב אדם נוסף. ויפן האריז"ל, וירא בידו ספר. ופנה אליו, וראה בו סודות עליונים. אחר התפלה אמר האריז"ל לאותו איש: "הגד לי: מה כתוב בספר זה?" ויען האיש ויאמר: "מה אדבר, כי ה' מנעני מכבוד, כי מן האנוסים אני, ולפי שראיתי כל אחד מתפלל מתוך הספר, ומפני הבושה לקחתי זה הספר, ואיני יודע מה כתוב בו". אמר לו האריז"ל: "אם כן מכור לי זה הספר, ואתן לך סידור גם כן". אמר לו: "וכי מחוסר דמים אני שאתן לך הספר בדמים? אך דרישה אחרת לי אליך, שתבקש מחמיך שיוותר לי על המכס, ובתמורה אתן לך הספר". ובהיות שהאר"י הקדוש חשק בספר זה, חילה פני חמיו שאכן הסכים לוותר על המכס.

בתמורה קיבל האריז"ל את הספר, והיה מעיין בו ובספר הזוהר בכל מאמצי כוחו, בסיגופים ובתעניות. וכך זכה שבכל לילה היו אומרים לו בחלום אם הבין את דברי הזוהר נכון או לא. לפעמים אמרו לו שההבנה שהבין היא הבנה נכונה, אבל אינה כוונת הרשב"י. ולפעמים היו אומרים לו שאם ירצה להבין המאמר צריך שיעשה עוד סגופין, וכן היה. בראותו כך, הלך ונסגר במצרים הישנה שש שנים. והיה לומד ביום ובלילה בקדושה ובטהרה, עד שזכה שבכל לילה היו מעלים נשמתו ושואלים לו באיזה ישיבה של מעלה רוצה לעלות וממי רוצה ללמוד, ולמקום שרצה היו מוליכים אותו. והיו מוסרים לו סודות נוראים, ובבקר לא היה שוכח דבר, והיה מגלה לתלמידיו. כן זכה לרוח הקודש, ולפעמים נתגלה אליו אליהו ז"ל ומלמדו סתרי תורה.

סיפר תלמידו רבי אברהם הלוי זצ"ל, כי פעם אחת, בשבת פרשת בלק, נכנס אצלו ומצאו ישן שינת צהרים. ומצאו שהיה מרחיש בשפתיו בתוך השינה. והלך אליו רבי אברהם והטה את אזנו על פיו של האריז"ל, לשמוע מה שהוא מדבר, ובתוך כך ניעור האר"י משנתו, וראה אותו עומד לידו. אמר לו: "מה אתה רוצה בכאן?" אמר לו: "ימחול לי האדון שראיתי למעלת כבוד תורתו מרחיש בשפתיו, והטיתי את אזני כדי להקשיב מה שדבר הרב". אמר לו האריזל: "תמיד כשאני ישן, נשמתי עולה למעלה דרך שבילין ונתיבות הידועים לי, ומלאכי השרת באים בעדי ומקבלים נשמתי, ומביאים אותי לפני

נערך ע"י יהודה הס.

מטטרון שר הגדול. והוא שואל אותי לאיזה ישיבה אני רוצה לילך, ובאותם הישיבות מוסרים לי רזי תורה שלא נשמעו אף בזמן התנאים. אמר לו רבי אברהם: "ולא יגלה לי הרב מה שלמדו לו עתה?" התחיל האר"י לשחוק, ואמר: "מעיד אני שמים וארץ, אלו הייתי דורש שמונים שנים רצופים, לא יכולתי לסיים מה שלמדתי הפעם בפרשת בלעם והאתון".
[שבחי האר"י]

"במה כחך יפה?" שאל פעם ר' חיים ויטאל את רבו האר"י. "הרי גם אני ועוד מקובלים יגענו בתורת הקבלה, ולא השגנו כמוך." על כך ענה לו האר"י, כי הדבר תלוי בעוצמת היגיעה. אם היית משער — כך אמר לו — את עוצמת יגיעתי בקבלה, לא היית משווה בין יגיעתך ליגיעתי.

מה אנו יכולים ללמוד מהסיפור הזה? ניתן אומנם לפטור זאת באמירה כללית על חשיבות המאמץ והיגיעה בעבודת ה', אך אם נחדד את המבט נגלה דברים רבים — הנצרכים כולם גם עבורנו, כשאנו באים אל פתח עבודתו יתברך.

ראשית, את היגיעה שדרש מעצמו האר"י, ניתן לחלק לשניים: יגיעה בלימוד תוך השקעת שעות רבות ומאמצי מחשבה, ויגיעה של זיכוך ותשובה שהתבטאה בסיגופים ובפרישות. אכן, גם בתניא, אנו לומדים על שני סוגי יגיעה בהתבוננות: יגיעת בשר ויגיעת נפש. יגיעת בשר היא הביטוש העצמי על ידי הרהורי תשובה מעומק הלב, שהם התכלית והמניע הפנימי גם לסיגופיו של האריז"ל. יגיעת נפש היא התבוננות שעה ארוכה בתוכן האלקי, בריכוז מוחלט למשך זמן ארוך. האר"י והתניא מלמדים אותנו כי יגיעה בתורה בלא יגיעה בתשובה (וכן להפך), לא יניבו את התוצאה הרצויה.

שנית, לאחר ההבנה מהי היגיעה הרצויה, יש להתבונן: מהן התכונות המביאות את האדם להתייגע כך? בסיפור ובאמרה שהבאנו, ניכרות הכניעה וההתבטלות העצומות אל התורה. תכונות אלה גרמו לאר"י לחוש כי כל מאמץ שווה בשביל לזכות בה, וכי כדי לזכות עליו גם להזדכך — לשוב בתשובה ולהסתגף. את כח יגיעתו העצומה, שאין יכולת לשערה, דלה האר"י מתוך ההתמסרות וההכנעה העצומות שחש כלפי התורה.

נציין גם דבר נוסף שאמר האר"י ז"ל — כי כל השגותיו באו לו משמחה של מצווה. הייחס בין דבר זה לבין תשובתו לרבי חיים ויטאל, הוא בסוד "בינה עד הוד אתפשטת". הבינה, שפנימיותה שמחה, מתפשטת ונותנת כח לספירת ההוד שעניינה התמסרות והכנעה.

לסיום, נוסיף עוד יסוד אחד — המציג את האר"י כ'חב"דניק מובהק'. בסיפור ניכר כי רבים מהגילויים הגדולים להם זכה, היו שונים ממה שמצופה מגילוי עליון: במקום למסור את הסוד ישירות, היתה ההתגלות מדריכה את עבודתו ולימודו: יש להסתגף, יש לעיין, הבנת נכון או לא מדויק... זהו היסוד של "עבודה בכח עצמו" שנעלה לאין ערוך מעבודה הניתנת במתנה.

בחלק מן הסיפורים על כך, מופיע כי אליהו הנביא סרב לגלות לאר"י את הפשט כדי שתקרא התורה על שמו. יתכן שמסיפור זה הבינו צדיקים, כי הארת היחידה שבנפש גדולה מגילוי אליהו — שכן אליהו סרב לגלות לאר"י את מה שיכל לגלות מתוך התמסרות נפשו אל התורה. ואפשר אף לומר יותר מזה — התורה המתגלה לבסוף היא כזו, שאפילו אליהו הנביא לא יודע לגלות: הנכונות להתייגע באמת בתורה, מגלה את תורתו העצמית של האדם — תורה של יחידה, שהיא יחידה רק לו.

המהר"ל, בן זמנו של האר"י, התייחס למדרגתו של אליהו בהקשר מיוחד: פירושו למעשה המובא בגמרא, אודות רבי יהושע בן לוי הנפגש עם המשיח. בסיפור זה, אליהו מתווך בין המשיח לבין רבי יהושע — כשהוא מסביר לו כיצד למצוא את המשיח, וכשהוא מסביר לרבי יהושע את תשובתו, שיבוא "היום".

רבי יהושע מתאכזב מכך שהמשיח לא בא, ואליהו מפרש: "היום — אם בקולו תשמעו". על פי המהר"ל זו לא רק חידה ופתרונה, אלא שלוש מדרגות רוחנית: המשיח חי בעולם של גאולה,

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

כלי מחזיק ברכה

לאחרונה עברתי הפלה בשבוע ה־15 להריון (לצערי, זו לא פעם הראשונה. גם הפעמיים הקודמות היו בדיוק באותו שבוע). אני כאובה ומבולבלת ומנסה להבין מה ה' רוצה ממני. בעלי ואני מבקשים עצה טובה וכמובן ברכה לזכות לזחו"ק.

מענה:

15 בגימטריא **הוד**. יש להתחזק במדת ההוד, להודות לה' — בשמחה — על כל מה שהוא גומל אתכם חסד חנם באהבה רבה. על כל נשימה ונשימה יש להודות ולהלל להקב"ה.

הוד הוא גם מלשון "הוד והדר", רמז להידור מצוה — יש להוסיף בהידורי מצוה, ובפרט להדר במצות טהרת המשפחה. מה טוב להשתתף בחוג טהרת המשפחה, או לייסד חוג כזה בביתכם.

מדת ההוד בנפש בונה את הכלי להחזיק את הברכה שה' נותן לכם, לקיים את ההריון, לפתח את העובר עד ללידתו וגידולו כו' בשמחה. [וסימנא מילתא: ג"פ **הוד** = **מה** — שם עולם התיקון והלידה].

שתבשרו בשורות טובות בכל!

יש יראת שמים, אבל אין משמעת...

סיימתי עם חינוך של כתה השנה ואני מרגיש שב"ה הכתה התקדמה מאד ברוחניות וביראת שמים, אבל פחות מוצלחת בסדר ובמשמעת. אני חושש להמשיך בחינוך בגלל בעיות הסדר והמשמעת, ומפחד לגלות בעוד שנה ששוב 'נכשלתי' בתחום הזה. אשמח לעצת וברכת הרב.

מענה:

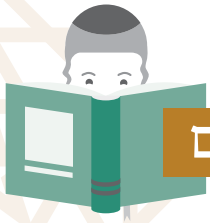
הגם שסדר ומשמעת בהחלט חשובים בכתה, אבל העיקר הוא כמובן רוחניות וירא שמים, אם הצלחת בזה בודאי שאין להפסיק. גם אין מה לפחד! כפי שלמד אותנו מורנו רבי ישראל בעל שם טוב — אסור לפחד משום דבר חוץ מהשי"ת.

העצה לסדר ומשמעת היא שמחה (בכתה, ובכלל). חוסר המשמעת נובע מכך שהתלמידים מחפשים במה לשמוח (במה להתפרק ממתח הלימוד כו'), ולכן אם תהיה אוירה של שמחה של מצוה, לימוד תורה בשמחה, ממילא תהיה גם משמעת (השרשים **שמע** ו־**שמח** מתחלפים בחילוף האותיות הגרוניות **ע־ח**, וכן ידוע ש"**שמע**... **אחד**" אותיות **עד אשמח**).

ברכה להצלחה רבה בחינוך ילדי ישראל לערכי ישראל סבא!

שבו אכן המשיח יכול לבוא היום; רבי יהושע מחובר למצבו הנוכחי של עם ישראל, הנמצא כעת בגלות; אך אליהו מתווך ביניהן, ומדגיש את היכולת לנוע בין העולמות ולהתקדם לגאולה.

בהקשר לדברינו כאן, גילוי היחידה שבנפש היא גילוי ניצוץ המשיח האישי שבה. מסיבה זו גילוי היחידה נעלה מגילוי אליהו, המוריד את הגאולה למציאות בעזרת תנאים וצמצומים. כאשר מתגלה היחידה שבנפש, הגאולה היא מיידית, מוחשית ובלתי מותנית.



אָנֹכִי וְהַיְלָדִים

הַפָּדוֹר לְיַלְדֵי יִשְׂרָאֵל

נֵחֵמָת עוֹלָם עִנְיַן עוֹלָם

שִׁתֵּי הַפָּרָשׁוֹת שֶׁלָּנוּ, מַטּוֹת־מַסְעֵי, חוֹתְמוֹת אֶת חֲמֵשׁ בַּמִּדְבָּר וְעִמּוֹ אֶת תְּקוּפַת הַנְּדוּדִים שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל "בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה". אוֹט־אוֹט־אוֹט... זֶהוּ! עוֹמְדִים לְהִכָּנֵס אֶל הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה!

אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אָנוּ מְצַוִּים לָרֶשֶׁת בִּשְׁלֵמוּת. פַּעַם אַחַר פַּעַם אָנוּ מְצַוִּים בַּתּוֹרָה לְגָרֵשׁ מִמֶּנָּה אֶת עַמֵּי כְּנַעַן שֶׁגָּרִים בָּהּ, לְהַפְרִיחַ אֶת הַשְּׁמָמָה וּלְיַשֵּׁב אוֹתָהּ בִּמְלוֹאָהּ. צַוּוּי זֶה נֶאֱמַר בַּתּוֹרָה מִסְפַּר פְּעָמִים וּבְכָל פַּעַם מוּבֵאת לוֹ סִבָּה אַחֶרֶת. אֲבָל קֹדֶם לָכֵן, אִם כְּבָר דִּבַּרְנוּ עַל קִיּוּם מִצְוָה בִּשְׁלֵמוּת — בּוֹאוּ נִשְׁמַע כַּמָּה מִלִּים עַל שְׁלֵמוּת...

שְׁלֵמוּת

אֶחָד מִכִּנּוּיָיו שֶׁל ה' יִתְבָּרַךְ בְּסֵפֶר הַזֹּהַר הוּא "שְׁלֵימוּתָא דְּכֻלָּא", שֶׁתַּרְגּוּמוֹ מֵאֲרַמִּית הוּא 'שְׁלֵמוּת הַכֹּל'. הֱיוֹת וַה' יִתְבָּרַךְ שָׁלֵם בְּתַכְלִית לָכֵן הֱגִיוֹנִי שֶׁהַמַּתָּנוֹת שֶׁהוּא מַעֲנִיק וְנוֹתֵן לָנוּ — גַּם הֵן שְׁלֵמוֹת כְּמוֹתוֹ. וּבְכָלָל, כָּל מִי שֶׁקָּשׁוּר לַה' 'נִדְבַּק' בִּתְכוּנַת הַשְּׁלֵמוּת שֶׁלּוֹ.

מַהִי הַמַּתָּנָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁקִּבַּלְנוּ מֵה'? כַּמּוּבָן, הַתּוֹרָה. הַתּוֹרָה נִקְרֵאת "מַתָּנָה", וְגַם הִיא מִצְטַיֶּנֶת בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת. לְמָשָׁל, סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁחֲסֵרָה מִמֶּנּוּ אֲפִלּוּ אוֹת אַחַת — נִפְסָל לְשִׁמּוּשׁ. מִי שֶׁמַּאֲמִין בַּתּוֹרָה, אֲבָל כּוֹפֵר רַק בְּמִצְוָה אַחַת, נִקְרָא אֶפִּיקוֹרוֹס מִשּׁוּם שֶׁהַתּוֹרָה כֻּלָּהּ מְקֻשָּׁה אַחַת מֵאֵת ה'. **זוֹהִי שְׁלֵמוּת הַתּוֹרָה.**

מַהִי הַמַּתָּנָה הַבָּאָה שֶׁאָנוּ מְקַבְּלִים מֵה'? אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ הִיא כְּמוֹ מִגְרָשׁ רֵיק הָעוֹמֵד לִמְכִירָה. בָּרֶגַע שֶׁיַּגִּיעַ קַבְּלָן וְיַתְחִיל לִבְנוֹת אֶת הַבִּנְיָן — נַתְחִיל לִרְאוֹת אֵיךְ אֶפְשָׁר לְנַצֵּל הֵיטֵב אֶת הַמִּגְרָשׁ. אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִיא הַמִּגְרָשׁ עָלָיו אָנוּ, בָּנָיו שֶׁל ה', מְיַשְּׁמִים אֶת כָּל מָה שֶׁאָנוּ מְצַוִּים בַּתּוֹרָה. ה' יִתְבָּרַךְ מִשְׁתּוֹקֵק שֶׁנִּבְנֶה לוֹ דִּירָה בַּתַּחְתּוֹנִים, וְהַמָּקוֹם בּוֹ אָנוּ יְכוֹלִים לְבַצַּע אֶת תְּשׁוּקָתוֹ בִּשְׁלֵמוּת הוּא רַק בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁבְּמֶרְכָּזָהּ מִתְנוֹסֵס בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. בְּפָרָשַׁת מַסְעֵי מְשַׁרְטֵט מֹשֶׁה

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

רַבִּינוּ אֶת גְּבוּלוֹת הָאָרֶץ, מִצָּפוֹן לְדָרוֹם וּמִמִּזְרָח לְמַעֲרָב, עַל מְנַת שֶׁנֵּדַע הֵיטֵב עַד הֵיכָן עָלֵינוּ לִכְבֹּשׁ וּלְיַשֵּׁב. הַפֵּרוּט הַמְדֻיָּק אוֹמֵר לִי, שֶׁגַּם אֶת הַמַּתָּנָה הַזּוֹ אָנוּ מְקַבְּלִים בִּשְׁלֵמוּת, מִבְּלִי לְהַחְסִיר מִמֶּנָּה אַף פִּסַּת קַרְקַע — "זֹאת הָאָרֶץ לִגְבוּלוֹתֶיהָ". **זוֹהִי שְׁלֵמוּת הָאָרֶץ**.

אֲבָל רֶגַע! מִי מְקַבֵּל אֶת כָּל הַמַּתָּנוֹת הַלָּלוּ? כַּמּוּבָן, אֲנַחְנוּ, בָּנָיו שֶׁל ה'. אִם נוֹתֵן הַמַּתָּנָה שָׁלֵם וְהַמַּתָּנוֹת שֶׁמְּקַבְּלִים מִמֶּנּוּ שְׁלֵמוֹת — בֶּטַח שֶׁגַּם אָנוּ, מְקַבְּלֵי הַמַּתָּנוֹת, מֻכְרָחִים לִהְיוֹת בִּשְׁלֵמוּת. לְכָל אֶחָד וְאַחַת מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל נֶפֶשׁ אֱלֹקִית, "חֵלֶק אֱ־לוֹהַּ מִמַּעַל מַמָּשׁ", וְאַהֲבַת ה' לְכָל אֶחָד מֵאִתָּנוּ הִיא בִּשְׁלֵמוּת. הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הָיָה אוֹמֵר שֶׁה' אוֹהֵב כָּל יְהוּדִי וִיהוּדִי כְּמוֹ שֶׁאַבָּא וְאִמָּא אוֹהֲבִים אֶת בְּנָם הַיָּחִיד שֶׁנּוֹלַד לָהֶם לְאַחַר עֶשְׂרִים שָׁנוֹת הַמְּתָּנָה וְצִפִּיָּה. אֲנַחְנוּ לֹא מְוַתְּרִים עַל אַף יְהוּדִי. כָּל יְהוּדִי הוּא יַהֲלֹם, גַּם מִי שֶׁנִּרְאֶה לָנוּ הָרָחוֹק בְּיוֹתֵר. **זוֹהִי שְׁלֵמוּת הָעָם**.

לָמָּה אֲנִי מְסַפֵּר לָכֶם עַל שְׁלֹשׁ הַשְׁלֵמוּיוֹת? כִּי אֶת שְׁלָשְׁתָּן אֲנִי יָכוֹל לִמְצֹא חֲבוּיִים בְּמִצְוַת יֵרֵשַׁת הָאָרֶץ. **לְלֹא פְּשָׁרוֹת!**

בְּמֶשֶׁךְ עֶשְׂרוֹת הַשָּׁנִים הָאַחֲרוֹנוֹת, מֵאָז שָׁבוּ יְהוּדִים לָגוּר בָּאָרֶץ וְלָשֶׁבֶת בָּהּ, לֹא חָדְלוּ אוֹיְבֵינוּ מִלְּנַסּוֹת לְגָרֵשׁ אוֹתָנוּ מִמֶּנָּה. בְּרֹב הַמִּקְרִים הָיוּ אֵלּוּ נִסְיוֹנוֹת שֶׁל מִלְחָמוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים, אֲבָל לִפְעָמִים הַנִּסָּיוֹן בָּא בִּדְמוּת "הֶסְכֵּמֵי שָׁלוֹם" מְדֻמִּים. כַּמּוּבָן, אֵין לָנוּ שׁוּם זְכוּת וְשׁוּם הַצְדָּקָה לְוַתֵּר עַל חֵלֶק אֶחָד, וְלוּ הַקָּטָן בְּיוֹתֵר, שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְלִמְסֹר אוֹתוֹ חָלִילָה לִידֵי עַם אַחֵר.

מַדּוּעַ?

יָדוּעַ שֶׁהָרַבִּי מִלִּיוּבָּאוִויטְשׁ לָחַם בְּכָל תֹּקֶף בָּרַעָיוֹן הַמַּפְקֵר שֶׁל מְסִירַת חֲלָקֵי אֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ וְצָעַק עַל כָּךְ בְּכָל הִזְדַּמְּנוּת אֶפְשָׁרִית. אֶת דְּבָרָיו נִמֵּק הָרַבִּי בִּשְׁלֹשָׁה טְעָמִים שׁוֹנִים:

טַעַם רִאשׁוֹן הוּא לְפִי הַהֶגְיוֹן הַיָּשָׁר וְהַשֵּׂכֶל הַפָּשׁוּט: בָּרוּר שֶׁכָּל וּתְוּר מֵבִיא אַחֲרָיו וּתְוּר נוֹסָף, וְכָל כְּנִיעָה מַחֲלִישָׁה אֶת הַנִּכְנָע וּמְסַכֶּנֶת אוֹתוֹ. כִּרְאָיָה לְכָךְ נָהַג הָרַבִּי לְצַטֵּט הֲלָכָה מְעַנְיֶנֶת הַמּוּבֵאת בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ: בְּהִלְכוֹת שַׁבָּת: אִם עָרְכוּ גּוֹיִם מָצוֹר עַל עִיר שֶׁל יְהוּדִים שֶׁנִּמְצֵאת בְּמָקוֹם מְבֻדָּד עַל גְּבוּל הַמְּדִינָה — מֻתָּר וְחוֹבָה עַל אַנְשֵׁי הָעִיר לָצֵאת וּלְהִלָּחֵם בָּהֶם אֲפִלּוּ בְּשַׁבָּת. יוֹתֵר מִכָּךְ, הֻתַּר לְחַלֵּל שַׁבָּת נִתָּן לָהֶם גַּם אִם יָדוּעַ שֶׁמַּטָּרַת הַמָּצוֹר שֶׁל הַגּוֹיִים הוּא רַק כְּדֵי לְהַחֲרִים אֶת רְכוּשָׁם שֶׁל הַיְּהוּדִים. הַאִם הַחֲרָמַת רְכוּשׁ הִיא פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ? בְּדֶרֶךְ כְּלָל לֹא. מְדֻבָּר כָּאן בְּסַךְ הַכֹּל בְּהֶפְסֵד שֶׁל מָמוֹן, אָז מַדּוּעַ מֻתָּר יִהְיֶה לְחַלֵּל שַׁבָּת עֲבוּר כָּךְ? הֲרֵי אִם תִּפְרֹץ שְׂרֵפָה בַּבַּיִת שֶׁלִּי אָסוּר יִהְיֶה לִי לְכַבּוֹת אוֹתָהּ רַק בְּכְדֵי לְהַצִּיל אֶת הָרָהִיטִים.

אֶלָּא שֶׁהַגְיוֹן הֲהֶלָכָה הוּא, שֶׁכַּאֲשֶׁר מְדֻבָּר בְּעִיר הַסְמוּכָה לַגְּבוּל — גַּם סִכְסוּךְ עַל רְכוּשׁ הוֹפֵךְ לְמִלְחֶמֶת

נְפָשׁוֹת. בְּאִם תִּהְיֶה הָעִיר הַמְּרֻחֶקֶת פְּרוּצָה לְמַעֲשֵׂי שֹׂד — יַגִּיעוּ אַחֲרֵיהֶם גַּם הִתְנַבְּלוּיוֹת לְנֶפֶשׁ וְהַדָּבָר יַהֲפֹךְ לְסַכָּנָה שֶׁל מַמָּשׁ. וְתוּר לַגּוֹיִם עַל חֵלֶק מֵאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ וּמְסִירָתוֹ לִשְׁלִיטָתָם מַגְבִּיר אֶת הַתֵּאָבוֹן שֶׁלָּהֶם לִפְגֹּעַ בִּיהוּדִים. "הִנֵּה, זֶה עוֹבֵד", אוֹמְרִים לְעַצְמָם, "נַמְשִׁיךְ לִפְגֹּעַ בָּהֶם וְהֵם יַמְשִׁיכוּ לְוַתֵּר". הָרַבִּי טָעַן בְּתֹקֶף שֶׁאֲפִלּוּ דִּבּוּרִים עַל רַעְיוֹנוֹת מִסּוּג זֶה כְּבָר גּוֹרְמִים לְנֶזֶק וּלְסַכָּנָה לַיְּהוּדִים.

טַעַם שֵׁנִי, נָהַג הָרַבִּי לוֹמַר, מִסְיַרַת חֲלָקִים מֵאַרְצֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, אוֹתָם קִבַּלְנוּ בְּמַתְּנַת חִנָּם מֵה', הִיא כְּפִיּוּת טוֹבָה. אִם יָבוֹא מִישֶׁהוּ וְיִתֵּן לִי מַתָּנָה לְיוֹם הַהֻלֶּדֶת שֶׁלִּי — הֲגִיוֹנִי שֶׁאֶקַּח אוֹתָהּ בְּפָנָיו וְאֶזְרֹק אוֹתָהּ לָאַשְׁפָּה? בְּמֻיָּחָד כַּאֲשֶׁר מְדֻבָּר בְּמַתָּנָה כָּזוֹ טוֹבָה, עָלֶיהָ נֶאֱמַר: "טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד", מִי מוּכָן לְוַתֵּר עַל פְּרָס כָּזֶה? רַק כְּפוּי טוֹבָה מְסֻגָּל לְכָךְ. שְׁמִירָתָהּ בִּשְׁלֵמוּת הִיא הַכָּרַת טוֹבָה לַה' — "נַחֲלַת עוֹלָם לְעַם עוֹלָם".

הַטַּעַם הַשְּׁלִישִׁי וְהָאַחֲרוֹן שֶׁנָּהַג הָרַבִּי לוֹמַר קָשׁוּר עִם נוֹשֵׂא הַשְּׁלֵמוּיוֹת, בּוֹ פָּתַחְנוּ. כְּפִי שֶׁה' יִתְבָּרַךְ הוּא "שְׁלֵימוּתָא דְּכֻלָּא", כְּפִי שֶׁאֶת תּוֹרָתוֹ אָנוּ שׁוֹמְרִים בִּשְׁלֵמוּת וּכְפִי שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד מִבָּנָיו יָקָר וְחָשׁוּב בְּלִי גְּבוּל — כָּךְ גַּם עַל אַרְצֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה לְהִשָּׁאֵר בְּיָדֵינוּ בִּשְׁלֵמוּת! לֹא מְוַתְּרִים עַל אַף גַּרְגִּיר!

יְרֻשַּׁת כָּל הַשְּׁלֵמוּת

שְׁלֹשֶׁת הַטְּעָמִים לִשְׁמִירַת שְׁלֵמוּת הָאָרֶץ בְּיָדֵינוּ מַתְאִימִים לִשְׁלֹשׁ הַשְּׁלֵמוּיוֹת — שְׁלֵמוּת הַתּוֹרָה, הָעָם וְהָאָרֶץ. הַתּוֹרָה פּוֹנָה אֶל הַהֶגְיוֹן הַבָּרִיא שֶׁלָּנוּ וּמְנַמֶּקֶת אֶת הָאִסּוּר לְוַתּוּר בִּגְרִימַת סַכָּנָה מַמָּשִׁית לַיְּהוּדִים הַיּוֹשְׁבִים בָּאָרֶץ. גַּם הַשְּׁאָרָתָם שֶׁל גּוֹיִם בָּאָרֶץ בִּמְקוֹם הַרְחָקָתָם מִמֶּנָּה גּוֹרֶמֶת לְסַכָּנָה גְּדוֹלָה. וְתוּרִים מִסּוּג זֶה פּוֹגְמִים **בִּשְׁלֵמוּת הַתּוֹרָה**; וְתוּר תּוֹךְ כְּפִיּוּת טוֹבָה בַּמַּתָּנָה שֶׁקִּבַּלְנוּ מֵאֵת ה' בְּנִסִּים גְּלוּיִים וּבְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית מֻפְלָאָה פּוֹגֶמֶת **בִּשְׁלֵמוּת הָעָם**. עַם יִשְׂרָאֵל הוּא בְּנוֹ יְחִידוֹ שֶׁל ה' יִתְבָּרַךְ, וְאֵיזֶה בֵּן מְסֻגָּל לְהִתְנַהֵג כָּךְ כְּלַפֵּי אָבִיו?; הַטַּעַם הַשְּׁלִישִׁי וְהָאַחֲרוֹן קָשׁוּר עִם **שְׁלֵמוּת הָאָרֶץ**. לָמָּה לֹא לְוַתֵּר? כִּי בְּדָבָר קָדוֹשׁ וְטָהוֹר פָּשׁוּט לֹא שַׁיָּךְ לִפְגֹּם!

שֶׁנִּזְכֶּה לִשְׁמֹר עַל שְׁלֹשׁ הַשְּׁלֵמוּיוֹת בִּשְׁלֵמוּת!

שַׁבָּת שָׁלוֹם וּמְבֹרָךְ!

כִּ"ו

עת לפרוץ!



המשימה שלנו היא להרחיב את הכלים
כדי להפיץ את האורות
להפוך את העולם

אור חדש | תורת הנפש | תיקון המדינה
תורה ומדע | תורה לאומות העולם

תרמו עכשיו!

http://charidy.com/niflaot

מוקד טלפוני: 058-7701868



בשריפה במחסן הספרים "גל עיני" ביצהר,
נשרפו מעל 20,000 ספרים של הרב.
עלות הדפסת הספרים מחדש היא מעל מליון שקלים.
הקב"ה אומר לנו:
עת לפרוץ - בכתיבה בהדפסה ובהפצה

תרמו עכשיו!